

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 23 [2705]

Пятніца, 7 чэрвеня 1974 года

Цана 8 кап.

1799-1974

Л. В.

Малюнак М. ВЕЦІКА.

Люблю я Пушкіна за яго прыгожы чароўны верш. Люблю за яго багацце думак, за сюжэтнасць, за зразумеласць яго мовы для ўсіх — ад малага да вялікага...

...Я люблю Пушкіна за тое, што ён—жывы барацьбіт за свабоду, за шчасце чалавецтва. І калі сёння народы многамільён-

нага СССР і ўсё прагрэсіўнае чалавецтва свету ўспамінаюць добрым словам памяць вялікага паэта, мне хацелася б так пісаць, як пісаў любімы мною А. С. Пушкін.

Янка КУПАЛА.

Знаходжанне К. Т. Мазурава ў Мінску

Член Палітбюро ЦК КПСС, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР таварыш К. Т. Мазураў, які знаходзіцца ў Мінску, сустрэўся 5 чэрвеня ў ЦК КПБ з членамі і кандыдатамі ў члены Бюро ЦК Кампартыі Беларусі, іншымі кіруючымі партыйнымі і савецкімі работнікамі рэспублікі і горада Мінска.

Таварыш П. М. Машэраў зрабіў інфармацыю аб ходзе выканання ў рэспубліцы планаў і сацыялістычных абавязальстваў у галіне эканомікі і сацыяльна-культурнага будаўніцтва.

На сустрэчы выступіў таварыш К. Т. Мазураў. Ён падрабязна спыніўся на пытаннях выканання заданых чацвёртага, вызначальнага года і дзевятай пяцігодкі ў цэлым.

У другой палавіне дня таварыш К. Т. Мазураў наведаў Мінскі двойчы арданосны аўтамабільны завод. Аўтамабілебудаўнічкі цэпла і сардэчна сустрэлі дарагога гасця, прыбыўшага разам з ім на прадпрыемства таварышаў П. М. Машэрава, А. А. Смірнова, Я. П. Нікулкіна, намесніка Старшыні Савета Міністраў

БССР І. М. Глазкова. На заводзе былі таксама першы сакратар Мінскага гаркома КПБ У. А. Ляпёшкін і старшыня выканкома Мінскага гарсавета дэпутатаў працоўных М. В. Кавалёў.

Знаёмства з прадпрыемствам пачалося з агляду новай тэхнікі, асвоенай на заводзе за апошнія чатыры гады. Аб тэхніка-эксплуатацыйных якасцях і канструктыўных асаблівасцях аўтамабіляў сямейства «МАЗ» рознага гаспадарчага прызначэння расказалі галоўныя канструктары завода М. С. Высоцкі і Б. Л. Шапашнік.

К. Т. Мазураў, П. М. Машэраў і прыбыўшыя разам з ім таварышы азнаёміліся з працасам зборкі аўтамабіляў-цягачоў высокай праходнасці, аўтасамазвалаў, лесавозаў і машын іншых мадыфікацый.

У час знаходжання на заводзе таварышы К. Т. Мазураў, П. М. Машэраў цёпла гутарылі з рабочымі, цікавіліся ўмовамі іх працы і быту.

Госці азнаёміліся з работай сталовай цэха платформ, аснашчанай высокапрадукцыйнай лінійнай сістэмай «Эфект» для раздачы комплексных абед.

Яна здольна забяспечыць гарачай ежай за час абедзеннага перапынку да 1.500 рабочых і служачых.

У заводска-дзюніцтве адбылася грунтоўная гутарка з кіруючымі і інжынерна-тэхнічнымі работнікамі прадпрыемства. Дырэктар завода І. М. Дзёмін, галоўны інжынер М. Ф. Лаўрыновіч, сакратар парткома С. П. Паршын расказалі аб рабоце калектыву, яго барацьбе за дзятэрміновае выкананне пяцігадовага плана, аб намечанай рэканструкцыі завода.

У ходзе гутаркі К. Т. Мазураў цікавіўся пытаннямі развіцця завода ў будучым пяцігоддзі, той прадукцыяй, якую прадпрыемства намячае выпускаць у бліжэйшыя гады, у прыватнасці, значным павелічэннем вытворчасці вялікагрузных магістральных аўтапаездаў. Былі разгледжаны пытанні жыллёвага і культурна-бытавога будаўніцтва.

К. Т. Мазураў, П. М. Машэраў і іншыя госці аглядзелі будаўніцтва жылых дамоў і Палаца культуры аўтамабілебудаўнікоў.

БЕЛТА.

У НАШЫХ ЛІТОЎСКІХ СЯБРОЎ

ПЕРШЫ РЭСПУБЛІКАНСКІ

Першы ўстаноўчы з'езд Літоўскага добраахвотнага таварыства аматараў кнігі адбыўся ў Вільнюсе. Дэлегаты з'езда ўсебакова абмеркавалі даклад, з якім выступіў старшыня аргкамітэта таварыства, старшыня Дзяржкамітэта па справах выдавецтваў, друку і кніжнага гандлю Ю. Някрошус.

У спрэчках па дакладу выступілі намеснік міністра культуры рэспублікі Д. Трынкунас, пісьменнік В. Даўгартас, старшыня савета аматараў кнігі Цяльшайскага раёна А. Андрыяўскас, загадчык бібліятэкі Каўнаскага палаца культуры прафсаюзаў Э. Падзярэне і іншыя.

На з'ездзе выбраны кіруючыя органы рэспубліканскага таварыства, а таксама дэлегаты на ўстаноўчы з'езд Усесаюзнага добраахвотнага таварыства аматараў кнігі.

ФЕСТЫВАЛЬ КІНАФІЛЬМАЎ

У Вільнюсе адбыўся рэспубліканскі фестываль аматарскіх кінафільмаў, на якім было прадманстравана трыццаць новых работ. Цёпла была сустрэта кінастужка «Жыццё, аддадзенае песні», якую стварыла аматарская студыя з раённага цэнтры Кедайняй. Фільм расказвае пра заслужанага работніка культуры Літоўскай ССР кіраўніка хору раённага Дома культуры І. Віржоніса, які шмат гадоў прысвяціў мастацкаму выхаванню моладзі.

Аматары студыі горада Панявежыса паказалі кінастужку пра

жыццё і творчасць старэйшага вядучага музыкі М. Каркі, які яшчэ ў 1915 годзе арганізаваў першыя хоры рабочых, а ў пасляваенныя гады актыўна ўдзельнічаў у рэспубліканскіх масавых святах песні. Цяпер кінааматары працуюць над стужкамі пра галоўнага рэжысёра Панявежыскага драматычнага тэатра Ю. Мільцініса і артыста гэтага тэатра Д. Баніёниса.

ЦІКАВАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ

З вялікім поспехам прайшла выстаўка ілюстрацый кнігі, якія выпускала выдавецтва «Вага» ў 1973 годзе. У Вільнюсе яе наведала звыш 36 тысяч чалавек. Гэтая выстаўка будзе дэманстравана таксама ў Каўнасе і Панявежысе.

Ля экспазіцый выстаўкі з наведвальнікамі сустракаліся мастакі, якія расказвалі аматарам кнігі пра сваю творчасць, пра планы на будучае.

ДНІ КНІГ

Горад Панявежыс славіцца сваімі традыцыйна правядзенымі конкурсамі дзіцячых малюнкаў, конкурсамі малюнкаў на тратуары, фестывалю школьнай мастацкай самадзейнасці. А нядаўна тут адбылося яшчэ адно цікавае мерапрыемства — дні кнігі для дзяцей і юнацтва. У час дзён пісьменнікі рэспублікі сустрэліся са сваімі юнымі чытачамі, было наладжана абмеркаванне новых твораў для дзяцей, працавала выстаўка дзіцячай літаратуры.

У РЭДАНЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Сардэчна ўдзячны ўсім сябрам, таварышам, грамадскім арганізацыям, якія шчыра падтрымалі мяне з шасцідзесцігоддзем і ўрадавай узнагародай.

Антон БЯЛЕВІЧ.

Дазвольце праз газету выказаць сардэчную падзяку ўсім, хто падтрымаў мяне з нагоды майго сямідзесцігоддзя.

Міхась МОДЭЛЬ.

СУСТРЭЧА ВЫБАРШЧЫКАЎ З КАНДЫДАТАМ У ДЭПУТАТЫ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР К. Т. МАЗУРАВЫМ

Пасля азначэння з работай аўтазавода і гутаркі з кіраўнікамі і рабочымі прадпрыемства К. Т. Мазураў сустрэўся з аўтамабілебудаўнікамі — выбаршчыкамі Мінскай гарадской першай выбарчай акругі, па якой ён балатуюцца ў Савет Саюза Вярхоўнага Савета СССР.

Кароткім ўступным словам сустрэчу адкрыў сакратар парткома аўтазавода С. П. Паршын. Прысутныя з вялікім уздымам выбралі ганаровы прэзідыум у складзе Палітбюро ЦК КПСС на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым.

Давераная зсoba — дырэктар завода І. М. Дзёмін расказаў прысутным аб шматбаковай грамадска-палітычнай і дзяржаўнай дзейнасці К. Т. Мазурава. Ён падрабязна гаварыў аб рабоце калектыву

прадпрыемства і запэўніў, што разам з усімі выбаршчыкамі аўтазаводцы ў дзень выбараў аднадушна аддадуць свае галасы за прадстаўнікоў непарушнага блоку камуністаў і беспартыйных — верных сыноў і дачок савецкага народа.

Выступіўшы на сустрэчы вадзіцель-выпрабавальнік, Герой Сацыялістычнай Працы К. Г. Паўлянковіч, кранаўшчыца І. М. Селівончык, начальнік бюро аддзела галоўнага канструктара В. І. Крэсэтовіч, слесар-зборшчык А. І. Чыхай, старшыня заўкома прафсаюза Т. А. Шпакоўскі газарылі аб велізарным палітычным і працоўным уздыме, які выклікалі ў працоўных словы герадвыбарнага Звароту ЦК КПСС. Яны гарача адобрылі ляснінскі курс нашай партыі, унутраную і знешнюю палітыку Цэнтральнага Камітэта КПСС, якая адпавядае карэн-

ным інтарэсам савецкага народа, цэпла і сардэчна гаварылі аб сваім кандыдаце ў дэпутаты К. Т. Мазурава. Аўтазаводцы заявілі аб сваім імкненні працаваць яшчэ лепш, каб з гонарам выканаць рашэнні XXIV з'езда КПСС, заданні пяцігадовага плана.

Сустрэты гарачымі апладысмантамі, пеаод выбаршчыкамі выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР таварыш К. Т. Мазураў. Удзельнікі сходу з велізарнай цікавасцю і ўвагай выслухалі яго выступленне. К. Т. Мазураў сардэчна падзякаваў калектыву прадпрыемства за вылучэнне кандыдатам у дэпутаты і сказаў, што аказанае яму высокае давер'е цалкам адносіцца да нашай слаўнай Камуністычнай партыі, яе Цэнтральнага Камітэта.

БЕЛТА.

ВІШНІМ З ЮБІЛЕЕМ!

ЛІТАБ'ЯДНАННЮ— ЧВЭРЦЬ СТАГОДДЗЯ

Споўнілася 25 гадоў літаратурнаму аб'яднанню пры газеце «Трактор». З гэтай нагоды прайшло Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала рэдакцыі шматтыражкі і пачаткоўцам прывітаную тэлеграму, у якой гаворыцца:

«Паважаныя таварышы! Саюз пісьменнікаў БССР вшчуе адно са старэйшых літаратурных аб'яднанняў рэспублікі з 25-гадовым юбілеем. Газета і літаратурнае аб'яднанне шмат зрабілі і робяць для таго, каб падтрымліваць творчасць пачынаючых паэтаў і працаўнікоў з ліку трактаразаводцаў. На старонках газеты сістэматычна друкуюцца літаратурныя матэрыялы. Жадаем газеце і літаратурнаму аб'яднанню новых поспехаў у іх выканароднай справе».

Рэдакцыя штодзённіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае маладым паэтам і праіткам вытворчых і творчых поспехаў.

САДРУЖНАСЦЬ ПРАЦЫ І ПЯРА

Толькі адгримела над нашай рэспублікай ваеннае ліхалецце. На адной з ускраін беларускай сталіцы, на месцы векавога лесу, узняўся будучы волат айчыннага трактарабудавання — Мінскі трактарны завод. Будавалі яго былыя воіны і партызаны, а таксама сябры з братніх рэспублік.

Быў арганізаваны выпуск заводскай шматтыражкі. Натхнёная праца нарадзіла ўзніслыя думкі. У 1949 годзе на старонках шматтыражкі быў надрукаваны першы

верш рабочага паэта. Неўзабаве стварылася заводскае літаб'яднанне.

Пачаў пісаць і друкаваць свае вершы счэпшчык вагонаў чыгуначнага цэха Іван Бурсаў, творы інога з'яўляліся нават на старонках рэспубліканскіх выданняў. Цяпер былы рабочы І. Бурсаў — вядомы паэт.

«Другое дыханне» літаб'яднанне набыло ў 60-я гады, калі прыйшлі і пачалі актыўна ўдзельнічаць у яго рабоце тэхнік аддзела галоўнага канструктара Тамара Паркоўская, вершы, якой выз-

начаюцца тонкай лірычнасцю і глыбокім псіхалагізмам: інжынер аддзела тэхнічнай інфармацыі Іван Тамбоўцаў, чые гумарэскі ў прозе часта друкуюцца на старонках газеты; работніца кнігандлю Святлана Каробкіна з яе палеснай лірычнай душой; зваршчык механічнага цэха № 2 Гаўрыла Гарайнаў — майстар лірычных мініячур; работнік райхарчгандлю Павел Каротчанка — і іншыя.

У рабоце літаб'яднання, літкансультанта якога працуе паэт Анатоль Вяцінскі, актыўны ўдзел прымае рэдактар газеты Яўген Шарамець. Мы рэгулярна, штомесяц, у трыцю сераду, збіраемся на пасяджэнні, на якіх абмяркоўваем новыя творы сваіх сяброў. Штомесяц выдаём літстаронкі, выступаем на вечарах паэзіі, запрашаем да сябе пісьменнікаў і паэтаў — Аляксея Кулакоўскага,

Браніслава Спрычана, Пятруся Маналы і іншых. Апошнім часам у літаб'яднанне ўліліся маладыя здольныя рабочыя завода — токары Уладзімір Рэмезаў, Уладзімір Глуцкаў, фармоўшчык ліцейнага цэха Віктар Качура. Першыя два паспяхова спрабуюць сілы ў паэзіі, знаходзяць свежыя тэмы і вобразы. А Віктар Качура піша цікавыя апавяданні.

Шмат хто з заводскіх літаратараў друкуюцца не толькі ў сваёй шмат-

тыражцы. Некаторыя рыхтуюць зборнікі. Але важна другое: калі людзі натхняюцца на ўзніслыя творы пра родны завод, родны край, нашу савецкую Радзіму, значыць, яны натхнёна і працуюць, а ў гэтым — заруна поспеху ва ўсім — вялікім і малым, зарука нашай будучыні.

М. ВЯРШЫНІН, старшы інжынер Мінскага трактарнага завода, старшыня заводскага літаратурнага аб'яднання.

Праходзіць чарговае пасяджэнне літаратурнага аб'яднання пры шматтыражцы «Трактор». Абмяркоўваюцца гумарыстычныя творы Уладзіміра Журбы. Выступае — Анатоль Вашуркін. Фота В. СКУДНАГА.

ВЫТОКІ ПАВАГІ

НАШЫ КАНДЫДАТЫ
У ДЭПУТАТЫ

З прахадной філіяла Мінскага швейнага вытворчага аб'яднання імя Н. К. Крупскай ідзе бясконцы людскі паток, — закончылася змена.

— Жанчыны, прабачце, можа сярод вас ёсць Шустоўская? — пытаюся ў іх.

— Ніна цяпер на фабрыцы, — чуецца ў адказ. — Затрымаецца, як звычайна. Зайдзіце ў камітэт камсамола...

Намеснік сакратара камітэта Валя Рэут сказала:

— Ніна Шустоўская сёння на сходзе збіраецца выступіць: відаць рыхтуецца... З Нінай мы сяброўкі, камсамольская работа нас зблізіла. Калі я пачынала працаваць, яна ўжо была тут вядомым чалавекам — членам камітэта камсамола, сакратаром камсамольскай арганізацыі цэха, ды і наогул — перадавіком вытворчасці.

Сабраліся мы на агульны сход выбаршчыкаў па вылучэнню кандыдатаў у дэпутаты Савета Нацыянальнага Вярхоўнага Савета СССР. Калі назвалі Нініна прозвішча, адна з работніц, што стаяла побач са мной, пытаецца: «Пачакай, пачакай... Шустоўская... Гэта ж катара?» «Высокая, кажу, бялавая такая, вунь стаіць са сваімі». Тут яна і кажа: «Дык гэта ж Ніна з чацвёртага ўчастка! Ну, правільна, яна цудоўная дзяўчына!»

Пасля сходу жанчыны з Нінінага ўчастка паладзілі ёй урачыстую сустрэчу. Ад цёплых поцёскаў рук, шчырасці сябровак расчулілася яна. А жанчыны, тым часам, казалі: «Гэта ж які гонар, нашу Ніну — у Вярхоўны Савет! Ну, Ніначка, глядзі, апраўдай давер!»

«Такая адказнасць». — сказала мне тады Ніна. Я нагадала ёй, як нас разам выбіралі дэпутатамі гарадскога Савета і далі першыя даручэнні. Таксама было страшнавата... Але ж справіліся. А вось і яна сама...

— Першае даручэнне? — усміхнулася Ніна. — Вядома, памятаю. Нам тады даручылі разабрацца з парушэннямі дысцыпліны на шпалерна-прапітным заводзе. Прызнацца, нясмела ішла. Потым сама сябе падбадзёрвала: не дзея ж асабістай цікавасці іду, дзея справы...

...Толькі-толькі стукнула Ніне шагнацца, калі прыйшла яна на фабрыку нясме-

лай вучаніцай. Але, відаць, нясмеласць гэта была толькі ад нявыпытнасці, а не ад характару. Прайшлі месяцы, і аб дзяўчыне загаварылі. Пачала яна працаваць самастойна, ды як яшчэ працаваць. Тут і нормы, тут і якасць. І так з году ў год. Ніна цяпер працуе ўжо ў лік лістапада, а пяцігодку абавязалася выканаць за чатыры з палавінай гады.

— Шустоўская з тых, — гаворыць дырэктар Іван Дзмітрыевіч Дудаў, — хто жыве інтарэсамі вытворчасці. Мы вельмі строга падыходзім да прысваення звання ўдарніка камуністычнай працы. А ёй, тады яшчэ зусім маладзенькай, шчыры-мата-

рысты, прысвоілі без ваганняў. Медаль атрымала «За працоўную аднаку».

...Стракоцху швейныя машыны. Ідзем уздоўж. А вось і Ніна. Уся ў працы. Кожны рух — дакладны, вочы ўважліва сочаць за строчкай. Валя Рэут (мы з ёю прыйшлі на ўчастак) тлумачыць:

— Дарэчы, уточка каўняра, якую робіць Ніна, — самая складаная аперацыя. Але Шустоўская з усімі складанымі аперацыямі спраўляецца аднолькава добра. Яе нават кантралёрам хацелі паставіць. Не пайшла.

— Ну, што ўсе аперацыі засвоіла — гэта не толькі мая заслуга, — расказвала потым Ніна. — Ці мала мяне вучылі нашы работніцы Соф'я Фамінічна Карповіч, Клаўдзія Сцяпанавіч Караткевіч, Валлянціна Мікалаеўна Малярка... А кантралёрам не пай-

шла таму, — дзяўчына на хвіліну задумалася, па звычцы закусішы губу, — што работу сваю люблю, ды і вучыцца яшчэ трэба шмат...

З многімі давялося тады пагутарыць на фабрыцы аб Ніне Шустоўскай, і кожны дадаваў у яе партрэт нейкую сваю, адметную рысачку.

Галя Мажэйка, інструктар фізкультуры расказала, што Ніна заўсёды дапамагае ёй і з людзьмі дамовіцца, і саборніцтва арганізаваць. «Яна — такая — дзеся іншых, дзеся агульнай справы, — усё зможка».

Калі дзе нявыкрутка якая, першай да каго звяртаецца майстар — гэта Ніна. Яна і хворую падменіць, і маладзейшай дапаможа, і складаную работу выканае.

...Дзе ж яны, вытокі той высокай свядомасці, працавітасці і ўвагі да людзей?

— Бач ты, з-за дачкі і да бацькоў карэспандэнты ходзяць, і ім павага, — гавораць цяпер паміж сабой суседзі Шустоўскіх.

А мо, наадварот? З-за бацькоў і ёй павага. Марыя Пятроўна і Пятро Антонавіч выгадалі пяцёра дзяцей, і ўсіх, як кажуць, вывелі ў людзі. У вялікай сям'і ўсе прызвычаліся дапамагаць адзін аднаму. Прыкладам для дзяцей служыць бацька — камуніст, маці — нястомная працаўніца. Абодва яны і сёння працуюць. У сям'і дзеці завосілі простую ісціну: усялякая праца — ганаровая, і толькі працай можна дамагчыся поспеху ў жыцці.

Прыгадалася размова з Нінінай маці, Марыяй Пятроўнай.

— Я ж яе на фабрыку прывяла, — успамінала яна, — сама тады там працавала. Цяжка ёй спачатку было: раніцай — на работу, вечарам — у школу. Праўда, бацька супакойваў: «Нічога, маці, сама ж Ніна захацела пасля васьмі класаў пайсці на фабрыку, няхай цяпер адчуе адказнасць». А вучыцца трэба... Абавязкова».

...Слухала я размову гэтых пажылых людзей, глядзела на Ніну і думала. Так, усе мы працуем. Але проста працаваць, гэтага мала. Яшчэ трэба жыць так, каб кожны дзень — дома, на рабоце — ты быў неабходны, патрэбны людзям. Як Ніна Шустоўская... Кандыдат у дэпутаты.

Л. БАЯРЭНКА.

г. Барысаў.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР АБ СКЛІКАННІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай ССР пастапаўляе:

склікаць восьмую сесію Вярхоўнага Савета Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі восьмага склікання 5 ліпеня 1974 года ў г. Мінску.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Ф. СУРГАНУ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Л. ЧАГІНА.

4 чэрвеня 1974 года, г. Мінск.

У РЭСПУБЛІКАНСКІМ АРГКАМІТЭЦЕ ПА ПАДРЫХОУЦЫ І ПРАВЯДЗЕННЮ СВЯТКАВАННЯ 30-ГОДДЗЯ ВЫЗВАЛЕННЯ БЕЛАРУСІ АД НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІХ ЗАХОПНІКАУ

Пад старшынствам другога сакратара ЦК КПБ А. Н. Аксёнава адбылося чарговае пасяджэнне рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенню святкавання 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Заслухана інфармацыя старшыні Белсаўпрофа М. Н. Полазава аб рабоце прафсаюзных арганізацый рэспублікі ў сувязі з 30-годдзем вызвалення Беларусі. Разгледжаны і адобраны прапановы камандавання і палітычнага ўпраўлення ЧВВА аб удзеле воінаў акупіраваных тэрыторый у мерапрыемствах, прысвечаных 30-годдзю вызвалення рэспублікі. З паведамленнем па гэтым пытанню выступіў член Ваеннага савета — начальнік палітупраўлення ЧВВА генерал-лейтэнант А. В. Дзэбалюк.

Аргкамітэт заслухаў даклады старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі У. В. Мацвеева аб выпуску мастацкіх і дакументальных фільмаў, прысвечаных знамянальнай даце, а таксама міністра вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР М. М. Мяшкова аб праводзімай у в.н. і тэхнікумах рэспублікі рабоце ў сувязі з юбілеем вызвалення Беларусі.

Аргкамітэт абмеркаваў справаздачу старшыні Брэсцкага абласнога аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенню святкавання 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў І. М. Бут-Гусаіма аб праводзімых у вобласці мерапрыемствах, прысвечаных знамянальнай даце ў жыцці беларускага народа.

БЕЛТА.

НА БЫТАК МУЗЕЯ

Літаратурны музей народнага паэта Беларусі Якуба Коласа набыў новыя каштоўныя матэрыялы — чатыры нумары газеты «Наша ніва» за 1906 год. У іх змешчаны вершы паэта «Могілка», «Малодосць», аповяданні «Чорт», «Думкі ў дарозе», артыкул «Беларуская мова ў казёнай школе».

Экспазіцыя музея папоўнілася таксама паэмай Якуба Коласа «Новая зямля» на рускай мове (аўтарызаваны

пераклад Сяргея Гарадзеяка) 1934 года выдання. На ёй аўтограф паэта: «Хоць і дзядзьку Ігнату, але чужы не брату на памяць. Я. Колас. 13.IX.34 г.», а таксама рукапіс п'есы паэта ад 7 снежня 1952 года да знаёмай настаўніцы Арцыховіч Н. С. і фотаздымак (партрэт паясны), які падарыў ёй паэт яшчэ ў 1934 годзе з аўтографам «Міленькай, маленькай Натальцы ад Якуба Коласа. Менск».

М. ЖЫГОЦКІ.

ПОДЗВІГ «АРЛЁНКА»

...Нечакана абрываецца вясёлая мелодыя, знікаюць на экране дзіцячыя гульні. У стоп-кадры замірае дзяўчынка з узнятай рукой. І ў мірную атмасферу ўрываецца гул самалёта. З'яўляецца твар хлопчыка.

Так пачынаецца дакументальны фільм «Арлёнка» (Брэсцкае тэлебачанне), прысвечаны Міколу Гойшыку.

Аўтар сцэнарыя Р. Бакіевіч, рэжысёр П. Бекіш, апэратар І. Вірко цікава, як мне здаецца, расказваюць пра подзвіг юнага героя ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Мы ўважліва слухаем успаміны маці пільнера Вольгі Андрэеўны Гойшык, «спрыходзім» у тую мясціну, дзе жыў хлопчык. Адсюль ён пайшоў на баявое заданне — знішчыць варажы знішчона. Выбух абарваў яго жыццё.

Сёння да помніка партызанам, загінуўшым ў барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, прыходзяць дарослыя і дзеці, каб ушанаваць іх памяць, пакланіцца свайму земляку Міколу Гойшыку.

Э. АГРАНОУСКАЯ.

Брэст.

АДРАС: САХАЛІН—ГОМЕЛЬ

На кафедры беларускай літаратуры Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта, якой загадвае доктар філалагічных навук, член Саюза пісьмennisкаў БССР М. М. Грынчык, нядаўна прыйшло пісьмо з Сахаліна. Вучні 7 «б» класа сярэдняй школы пасёлка Ноглікі пісалі аб тым, што цікавіцца беларускай літаратурай.

Супрацоўнікі кафедры і студэнты адправілі школьнікам пашылку з творами Я. Купалы, Я. Коласа, сучасных беларускіх пісьмennisкаў. Бы-

лі высланы таксама геаграфічныя карты нашай рэспублікі і Гомельшчыны, альбомы, значкі.

Вучні прыслалі на кафедру цёплы адказ: «Мы вам вельмі ўдзячны за ваша шчырае, сяброўскае пісьмо, за ўсё тое, што нам даслалі. Мы арганізавалі бібліятэчку беларускіх кніг, рыхтуемся да фестывалю, які будзе праходзіць у школе. Вы нам у гэтым вельмі-вельмі дапамаглі. Шчырае вам дзякуй за гэты падарунак!»

В. ЦІШКЕВІЧ.

У дзень выбараў — 16 чэрвеня — маладыя работніцы Магілёўскай абласной сельскагаспадарчай доследнай станцыі камсамолі (на здымку — злева направа) Таццяна Хадановіч, Любоў Ярошчанка і Наталія Зоркіна ўпершыню будуць удзельнічаць у выбарах у Вярхоўны Савет БССР. Фота М. ЖАЛУДОВІЧА. (БЕЛТА).

Малюнак Э. ЯРАВА.

Аляксандр ПУШКІН

У СІБІР

У глыбіні сібірскіх руд
Насіце гордае цяргенне,
Не прападзе цяжар пакут
І дум высокае імкненне.

Няшчасцю верная сястра,
Надзея ў змрочным сутарэнні
Разбудзіць радасць і натхненне,
І прыйдзе лепшая пара:

Любоў з павагаю святой
Да вас праб'юцца праз запоры
Так, як і ў катаржныя норы
Даходзіць вольны голас мой.

Цяжкія пумы упадуць,
Цямніцы рухнуць — і свабода
Вас прыме з песняй ля ўвахода,
І меч браты вам аддадуць.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Д. В. ДАВЫДАВУ

Табе, паэту і герою!
Мне не ўдалося за табою
Праз гром гарматны, у агні,
Скакаць на ўпараным кані.

Наезнік ціхага Пегаса,
Ад старажытнага Парнаса
Займеў нямодны я мундзір:
Ды і на цяжкай службе гэтай,
І тут, о коннік мой апеты,
Ты бацька мой і камандзір.

Вось мой Пугач — жыўе на праўдзе,
Адразу бачна: зух-казак!
У перадавым тваім атрадзе
Ён ваяваў бы хвацка так!

Пераклала Э. АГНЯЦВЕТ.

Ці я хаджу ўздоўж вуліц шумных,
Ці ў мнагалюдны храм іду,
Ці я — між юнакаў бяздумных
Люляю думак нараду.

Я гавару: гады, як цені,
Знікаюць, і любому з нас
Сысці пад вечныя скляпенні,
І ўжо чый-небудзь блізкі час.

Ці я гляджу на дуб самотны
І мыслю: патрыярх лясоў

Перажыве мой век гаротны,
Як перажыў ён век бацькоў,

Ці з ласкай немаўля кранаю,
Як перад ростанню ў жыцці...
Табе я месца саступаю:
Пара мне тлець, табе цвісці.

Дзень кожны, кожную часіну
Праводжу роём дум сваіх,
Наступнай смерці гадавіну
Спрабуючы ўгадаць між іх.

І дзе мяне спаткае доля?
Між хваль, у бітве, на кані?
Або ў даліне сярод поля
Засну ў жытнёвай цішыні.

Хоць у абдымках сну зямнога,
Дзе ні спачнеш, усюды тлець,
Бліжэй да мілага парога
Хацеў бы я прытулак мець.

Хай ля магільнага ўвахода
Жыццё злётнае шуміць
І раўнадушная прырода
Красою вечнай зіхаціць.

Пераклаў П. МАКАЛЬ.

ГОД тысяча дзевяць-
сот шэсцьдзесят вось-
мы.

Міхайлаўскае.
Родныя мясціны вялікага
Рускага.

З асаблівай віднатой адчу-
ваецца: тая самая жывая ва-
да, што ўспалла яго, падняла
да жыцця і паэтаў беларуса.
Здаецца, што з малое рачул-
кі, з наўкольных сенажацей,
з пагоркаў пад лістаўнымі і
хвойнымі гаямі, адным сло-
вам, проста з зямлі, а не з пе-
рапоўненай пошумамдрэў, во-
дарам кветак, плюскатаннем
хваль чалавечай душы вылі-
ваецца ў прасторы песня і
казка.

Напэўна, тое самае можа
здацца і ў іншых месцах,
бо чалавек, прыпадабняючы
да сябе куток, дзе ён жыўе, і
расліну, якую росціць, набы-
вае і сам падабенства да іх.
Але тут, у зацішку спако-
вечнай Расіі, мусібыць, най-
паўней і найчысцей спалучы-
ліся душа народа з душой
прыроды. І ў самым асярод-
ку гэтага даўноснага спалу-
чэння, як у накеці, што дае
цвет і плод, узнікае Пушкін.

Тансама, як Купала — з
узвышшаў Маладзечаншчы-
ны, Колас — са стаўбоўскіх
бароў, Шаўчэнка — са свай-
го неабсяжнага стэпу.

На нашу радасць, мы ўжо
можам засведчыць: Пушкін
гаворыць па-беларуску. Яшчэ
не так даўно гэта здалася б
нечуванай дзёрзкасцю, пам-
кненнем на ўзлёт непасіль-
ны для маладой літаратуры.
Але Пушкін сапраўды прый-
шоў у наш дом і загаварыў,
як роўны з роўнымі. Не для
таго кажу, каб пахваліцца:

вунь якія мы майстры сталі,
не! Гэта яго добразычлівы ге-
ній умее знайсці ўзровень
размовы, пачэсны для сураз-
моўніка.

Доказы гэтаму давала та-
голетняе свята паэзіі.

У старым манастыры мы
сталі пад скляпеннем, пакі-
нушы пустым чатырохкутнік
цэментавай падлогі. Не стоў-
піліся, а менавіта — сталі, як
па шнуры нібыта заступілі на
ганаровую варту жалобы.
І глядзелі ўгару, дзе сонечны
прамень нанізваў на сябе
срэбныя парушыны пылу, пе-
ратвараючы іх у залацінкі і
серабрынкі і робячыся сам
бліскучы і востры, як меч.

Ніхто не хацеў зірнуць
доле, каб даўжэй, як ні
цяжка гэта было, пабыць пад
уладай вострага і горкага
падману, нібыта сапраўды
стаім наўкол труны, а ў ёй —
той самы, каму спявае веч-
ную памяць хор дзяўчатак у
блакітных сучасных сукен-
ках.

Лёгка ад свайой несмярот-
насці, светлыя, бо сталі са-
праўды вечнай памяццю аб
ім, узляталі даўно і добра
вядомыя словы, спарадкава-
ныя ў паэтычны лад рукою
Пушкіна.

Нечакана ў сярэдзіне ўтво-
ранага намі простакутніка ўз-

ФРАГМЕНТЫ

нік высокі сівалосы чала-
век. Кінуў некаму на рукі
тонкі плашчык, прыслухаўся
да хору і пад столь узвіўся
незраўнаны голас адзінага
ў свеце спевака.

— Вячэрні зvon! — вывеў,
вымавіў, выдыхнуў ён, пера-
носячы нас да Пушкіна, у яго
самотны адвечоркі тут, ка-
лі ў дом даляталі галасныя
званы.

— Вячэрні зvon! — паў-
тарылі, задыхнуўшыся ад
паэтавага жалю і прадчуван-
ня, чыстыя дзявочыя галасы.
— Вячэрні зvon! — пра-
шапталі ўсе мы дзесьці ў са-
мым сэрцы, нібыта ўбачылі
смутныя гукі вачыма, завіль-
гатнелымі слязой-сучышаль-
ніцай, весніцай жыцця.

Вячэрні зvon!
І кожны падумаў: гэта —
маё свята і, можа быць, пер-
шае вока на вока спатканне
з Пушкіным. А ён і не думаў
адыходзіць на вечны спачын,
слухаў сабе спеў і стаў на
тым самым месцы, дзе не-
калі ўзвышалася ягоная тру-
на.

Так палучыла нас з вялі-
кім паэтам музыка.
Не асталася і паэзія.

На Пушкінскай паляне, у

Максім ЛУЖАНІН

Міхайлаўскага,
Трыгорскага, Пушкінскіх гор
віруе агромністы патоўп.
Добрых тысяч паўтараста.
Прышлі, прыехалі рознымі
спосабамі. Прыгарнуцца сэр-
цам да дарагіх мясцін і сту-
піць на ягоныя сцяжыны,
удасталь нагледзецца на пра-
сторы, некалі адкрытыя яго-
наму воку. І нібыта паста-
яць поруч з ім самім, адчуць,
як шчымыць пад сэрцам сло-
ва перад нараджэннем і зноў-
такі нібы ад самога паэта па-
чуць тое даўно вядомае і ўсё
ж толькі што народжанае
слова.

Вялікае мноства людзей,
не зварухнуўшыся, сядзела
пад палючым сонцам добрую
паўднёўку, пакуль «сущыі в
ней язык» Радзімы і кожны,
хто прыехаў з другіх краін,
складаў сціплы вянок перад
тым, хто нябачна, але адчу-
вальна ўзвышаўся над пры-
сутнымі.

Было сардэчна і само са-
бой урачыста, бо вось тут жа
і дом яго, і дрэва яго, і луг
яго. І ён ва ўсім гэтым і ўсё
гэта ў ім адным, назаўсёды
апраўленым у нашы сэрцы.
Таму пачатае ім свята паэзіі
будзе шумець і віраваць без
канца.

Так яно і сталася.

На ўрачыстасях у Пскоў-
скім гарадскім тэатры, сярод
прамоў і віншаванняў, да
трыбуны выйшаў змораны,
знябыты ад нялёгкага жыцця
чалавек. Хвіліну памаўчаў,
нібыта не ведаючы, з чаго
пачынаць, і раптам лёгка і
нязмужана павёў нас за
плынную свайго верша. Гэта
не было прысвячэнне Пуш-
кіну і не схіленне галавы пе-
рад невымерна вялікім, можа
толькі ледзь улоўныя штры-
хі дазвалялі ўспомніць «дзіў-
нае імгненне» і ўсіх, старэй-
шых і маладзейшых, насель-
ніц Трыгорскага, больш і
менш закаханых у Пушкіна.

Аднак зала адразу адчула
блізасць сучасніка да пуш-
кінскіх вытокаў, стала насця-
рожана ўважлівая і, калі па-
чуліся заключныя радкі: «ру-
ку старэчую цалую, што бе-
лай ручкаю была», выбухну-
ла даўгімі ўдзячнымі воп-
лескамі. Папрасла чытаць
яшчэ і Яраслаў Смелякоў
чытаў.

Было святочна і хораша:
сучаснікі набіраюць сілу
стаць спадкаемцамі Пушкі-
на: колькі каму лёс дараваў
голосу, столькі той і чуцен.

Перад ад'ездам з Пскова
падчас развітальнай вячэры
да століка, дзе сядзелі мы,
мінчане, падышоў Яраслаў
Васільевіч. Пастаяў, моўкі
дастаў пашпарт, які, відаць,
перажыў не адну дарогу. У
графі «нацыянальнасць»
стаяла: беларус.

— Дык чаму я павінен ся-
дзець дзесьці воддалек ад
вас? Пасуньцеся!

ВІСНИК РІЖАН РУСЬКАГО НАРОДА

Пры мне, красуня, не спявай
Журботнай Грузіі матывы:
Яны нагадваюць мне край
І бераг, дзе я жыў шчасліва.

Нагадваюць яны, на жаль,
Твае журботныя ўспаміны,
І ноч, і стэпаваю даль,
І ў мясячным святле дзяўчыну...

Калі перада мною ты,
Я мілы прывід забываю;
А заспяваеш — і тады
Яго я зноўку уяўляю.

Пры мне, красуня, не спявай
Журботнай Грузіі матывы:
Яны нагадваюць мне край
І бераг, дзе я жыў шчасліва.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Я вас любіў, любіў яшчэ, здаецца,
У маёй душы пагасла не зусім;
Яна не патрывожыць ваша сэрца,
Я не хачу вас засмучаць нічым.

Я вас любіў майкліва і журботна,
То раўнаваў, то як ваш цень, хадзіў;
Я вас любіў так шчыра так пляшотна,
Дык дай вам бог, каб іншы так любіў.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

ДАРОЖНЫЯ СКАРГІ

Колькі мне гуляць па свеце
То на брыццы закладной,
То ў кібітцы, то ў карэце,
Конна, бегма, пехатой?

І не ў спадчынным бярозе,
Сярод могілак бацькоў,
На вялікай, бач, дарозе
Бог забраць мяне гатоў!

На гары пад колам збітым,
У жарстве, пад капытом,
Ці на дне, вадой размытым,
Пад раскіданым мастом.

Ці чума мяне падчэпіць,
Ці ў мароз свой скон знайду,
Ці калека ў лоб улепіць
Мне шлагбаум на-хаду.

Можна ў лапы ліхадзею
Траплю недзе ў гушчары.
Ці з нуды навек здранцвею
У каранціне, на двары.

Колькі мне ў тузе галоднай
Пост нявольны адбываць,
І цяляцінай халоднай
Труфлі Яра ўспамінаць?

Ці ж не лепей быць на месцы,
Па Мясніцкай раз'язджаць,

І аб вёсцы, аб нявесце,
Часам, марыць, разважаць!

Ці ж не лепей чарка рому,
Ноччу сон, а зранку чай;
Ці не лепш, браточкі, дома!...
Ну, паехаў, паганяй!..

Пераклала Э. АГНЯЦВЕТ.

ПАЭТУ

Паэт! Не даражы пашанаю народнай.
Міне хвілінны шум паклонаў грамады;
Пачуеш дурняў суд ці смех гурмы

халоднай,

Ты цвёрдасць і спакой захоўвай,

як заўжды.

Ты цар: жыві адзін. Дарогаю свабоднай
На вольны поклік розуму ідзі туды,
Дзе выспеліш любімых дум плады
За подзвіг свой не просячы хвалы

лагоднай.

Яна ў самім табе. Ты сам вышэйшы суд
Стражэй за ўсіх няўмольна вершыш тут.
Ты ўсцешан працаю сваёй, мастак

нястомны?

Усцешан? Дык тады хай ганіць тлум ля
І на алтар твайго агню плюе,
Ускалынуўшы твой трыножнік цёмны.

Пераклаў П. МАКАЛЬ.

ГУСАР

Скрабніцай чысціў ён каня,
Бурчаў, разгневаны не ў меру:
«Занесла ж чортава радня
Мяне на клятую кватэру.

Тут чалавека берагуць,
Як на турэцкай перастрэлцы,
Нішчымы крупнік ледзь дадуць,
І ўжо не думай аб гарэццы.

Тут гаспадар пільнуе дом,
За гаспадыняй сочыць зверам,
Ані дабром, ні бізуном
Не выманіш яе за дзверы.

Не тое Кіеў. Вось дзе край!
Там скачуць самі ў рот галушкі,
Віном хоць пары паддавай,
А маладзіцы-маладушкі!

Дальбог, душу аддаць быў рад
За позірк жывікі чарнабрывай
Адным, адным благія, брат...»
«А чым жа! Раскажы, служывы!».

Ён стаў круціць свой вус густы,
Пачаў: «Калі сказаць адкрыта,
Не з баязлівых, можа, ты,
Ды зелен. Мы ж бывалі біты.

Ну слухай. Полк наш ля Дняпра
Стаў, і гаспадыня ў цвеце
Была, як майская зара,
А муж пачёр яе... Прыкмеціў!

Вось з ёй і падружыўся я;
Жываём у згодзе, адмыслова:
Прыб'ю — Марусінька мая
Насуперак не скажа й слова;

Нап'юся — раніцой сама
Мне прынесе чым пахмяліцца;
Міргну бывала: Гэй, кума! —
Кума, як сонца, заіскрыцца.

Аб чым было і бедаваць!
Жыві ў дастатку дні і ночы!
Ды не: я ўздумаў раўнаваць.
Што зробіш! Хтось, відаць, сурочыў.

Навошта ёй, стаў думаць я,
Да пеўняў уставаць! Хто просіць!
Сваволіць любая мая;
Куды яе нячысцік носіць!

Пачаў за ёй глядзець пільней.
Ляжу раз, вочы ледзь прыжмурыў
[А ноч была турмы чарнай,
І за акном шумела бура].

І чую: з печы ціхачом
Кума, як злодзей, сіганула,
Мяне абмацала крэчком
І жар на прыпечку раздула.

Паднесла свечку да цяпла,
Пайшла ў куточак з тою свечкай,
З паліцы шкляначку ўзяла,
На венок сеўшы перад печкай.

Раздзелася і галышом
Са шклянкі тры разы глынула

І ўміг на венок вярхом,
Павер, у комін плітанула.

Эге! тут здагадаўся я:
Кума напэўна ж басурманка!
Чакай жа, любачка мая!...
Я з печы злез—і бачу: шклянка.

Панюхаў: кісла! Дрэнь, няйнач...
Лінуў на дол: вась гэта дзіва!
Падскочыў таз, за ім—рагач,
Абодва ў печ пляцяць іжліва.

Гляджу: там кот прылёг на ўслон;
І на яго я зеллем пырснуў—
Як фыркне! Я: апсік! І ён
Туды ж, у комін, свіснуў-біснуў.

Пачаў крапіць я ўсе куткі
З пляча, куды б там ні папала;
І ўсё: сталы, услон, гаршкі,
Марш! марш! Усё ў печ паскакала.

А што ж! падумаў я: цяпер
І мы папробуем! І духам
Да дна ўсё выпіў; вер не вер—
Ды ўгору я ўзлятаю пухам.

Вышэй лячу, лячу, лячу,
Куды, не памяню і не знаю;
Сустрэчным зорчкам крычу:
Правей!.. І падаю ў адцаі.

Гляджу: гара. На той гары
Кіпяць катлы; музыкі граюць,
І на паганскім алтары
З лягушкай нехрысця вячаюць.

Я плюнуў і сказаць хацеў...
Ды тут бяжыць Маруся ў жаху:
«Дамоў! Ты пэўна звар'яцеў!
Цябе з'ядуць!» А я без страху:

«Дамоў! Яшчэ бі! А дзе той дом!
Як шлях знайду!» — «Дзівак зацятый!
Вось качарга, сядай вярхом
І прэч хутчэй адсюль, пракляты!».

«Каб я ды сеў на качаргу,
Гусар прысяжы! Ах ты, дура!
Ці ж я на глум пайсці магу!
Ці мо ў цябе двайная шкура!

Каня!» — «На, дурань, вась і конь». —
І праўда: конь перада мною,
Б'е капытом, увесь агонь,
Дугою шыя, хвост трубою.

«Садзіся!» — На каня я сеў,
Вуздэчка дзе! — няма вуздэчкі.
Ён як панёс, як паляцеў —
І апынуўся я ля печкі.

Гляджу: ўсё так, як і было;
Сяджу вярхом і пада мною
Не конь — стары драўляны ўслон.
Вось што здараецца парою.

І стаў круціць ён вус густы,
Дадаў: «Калі сказаць адкрыта,
Не з баязлівых, можа, ты,
Ды зелен. Мы ж бывалі біты».

Пераклаў Хв. ЖЫЧКА.

Цяжка сказаць, што больш за ўсё любіш у Пушкіна. Я проста люблю яго, люблю кожны радок: ад знішчальнай эпіграмы «Воспитанный под барабаном», наш цар лихим был капитаном» да танчэйшага лірычнага васьмірадкоўя «Я вас любил». Я люблю Пушкіна—тварца непараўнаных паэм, Пушкіна—пра-

заіка, гісторыка, стваральніка новай рускай мовы, Пушкіна—рэдактара «Современника».

Як многа сумясіці ён у сабе, гэты ўсеабдымны геній, чые дыханне мы адчуваем кожную хвіліну поруч з сабой!

Якуб КОЛАС.

ЗАСНАВАНА НА ІСЦІНЕ

ТВОРЧАСЦЬ Пушкіна і сёння застаецца надзвычай актуальнай. Ужо тады, у пачатку мінулага стагоддзя, вялікі паэт убачыў асноўную праблематыку літаратуры — паказ простага чалавека, героя і стваральніка гісторыі. Успешна надзвычай востра гэтая праблема была пастаўлена ў пазнейшы перыяд развіцця пушкінскага рэалізму — у 30-я гады XIX века і, у прыватнасці, у паэме «Медны коннік».

Пушкін даў ёй падзагаловак «Пецярбургская апавесць», а ў «Прадмове» дадаў, што здарэнне, апісанае ў гэтай апавесці, заснавана на ісціне. Які ж змест гэтай ісціны, адзначаны паэтам так

пастойліва і зноў асобна ад тэксту? Відаць, Пушкін не жадаў падкрэсліць толькі імперыянае праўдападобства жыццёвай сітуацыі, бо апошня (паводка) — толькі фон трагічнага дзеяння, якое і складае сутнасць паэмы.

Аб'ектыўная ісціна «Меднага конніка» пазнавальна адчуваецца праз аналіз суадносін мастацкіх вобразаў. Паміж вобразамі (героямі паэмы) узнікаюць своеасаблівыя адносіны, дыялектычнае развіццё якіх прыводзіць да непрыкрымага канфлікту. У паэме чатыры героі. Усе яны

ў аднолькавай ступені (як з'явы мастацтва) умоўныя, і ўсе ў аднолькавай ступені (як сканцэнтраваныя адлюстраванні рэчаіснасці) — жыццёпадобныя. Чатыры героі з'яўляюцца перад намі ў строгай паслядоўнасці: «ён («Пётр»), паэт (я — «люблю тебя»), Яўгеній і «Медны коннік».

Пётр і Медны коннік — гэта дзве розныя асобы, дакладней, два розныя адлюстраванні (адно — ва ўспрыманнях паэта, другое — ва ўспрыманнях «беднага Яўгенія»). І тут няма супрацьлегласці, якую спрабуюць адшукаць многія пушкінскія даследчыкі. Наадварот, Пушкін у гэтай паэме непаўторна цэласны. Іншая справа, што ён яшчэ і непаўторна аб'ектыўны.

Паспрабуем прачытаць паэму ўважлівей. Мастацкі змест «Уступу» — гэта трохкратны гімн Пятру. Потым з'яўляецца трэці герой паэмы — Яўгеній. Ён (з усімі яго сацыяльна-гістарычнымі вызначэннямі) адразу пастаўлены паэтам у процілеглы (але спачатку не прычынова канфліктны) адносіны да ўсяго ладу і сэнсу «Уступу». Для яго «старына» (гісторыя) забыта, «прозванье» яго «в минувши времена» (у той жа жывой гісторыі краіны) «прозвучало» і «забыто» не толькі «светом и молвой», але і ім самім. Яўгеній — дэкалараваная асоба, ён «беден» і «трудом» марыць уладкаваць сабе «приют смиренный и простой», «местечко» агрымаць і «тан до гроба». Але Пушкін не абмяжоўваецца пярэстым поглядам збоку на Яўгенія, новы герой для яго — не толькі аб'ект гісторыі, але і яе суб'ект. Толькі суб'ект своеасаблівы. Тут і пачынаецца раздваенне паэмы. Паэмы, але не паэта. Дасягненне адбываецца адразу ў двух ракурсах — у бачанні Яўгенія і ў бачанні аўтара.

«Юны град, полночных стран краса и диво», «громады стройные», «Невы державное теченье», «И ясны спящие громады пустынных улиц и светла Адмиралтейская игла» і, нарэшце — фінал:

Красуясь, град Петров, и стой
Неколебимо, как Россия,
Да умирится же с тобой
И побежденная стихия;
Вражду и плен старинный свой
Пусть волны финские забудут
И тщетной злобою не будут
Тревожить вечный сон Петра!

«Юный град» існуе ва ўспрыманнях паэта толькі як «Петра творенье», як іншабыццё яго волі і розуму, і злосьць, накіраваная супраць Пятра, дарэмная.

Але вось светлыя, энергічныя радкі «Уступу» саступаюць месца жалобным, панурым інтанацыям — «Печален будет наш рассказ». Частка першага адразу пачынаецца кантрастным малюнкам:

Над омраченным Петроградом
Дышал ноябрь осенним холодом.

У самым фінале першай часткі з'яўляецца чацвёрты герой паэмы — «Медны коннік».

Жывы, вялікі Пётр ва ўспрыманнях паэта саступае месца ідалу ў вачах «беднага Евгения». Маленькі Яўгеній,

які забыў сваю гісторыю, адрокся ад яе, аказаўся адзін на адзін з кумірам, як уваасабленне бессэнсоўнай жорсткасці «стихий». Яўгеній, які ўжо не можа процістаяць лёсу, яшчэ не знайшоў новай апоры (не можа ж быць ёй Параша, яго «мечта»), і ўжо «ждет его судьба с неведомым известьем, как с запечатанным письмом».

Но бедный, бедный мой Евгений...

Увы! его смятенный ум
Против ужасных потрясений
Не устоял. Мятельный шум
Невы и ветров раздавался
В его ушах...

Яўгеній «не устоял». І «мятеж» Невы аб'ектыўна быў накіраваны не супраць Пятра і яго «творенья» — «юного града», а супраць «бедного Евгения». Але не толькі стыхія накінулася на «безумца», а і сам «кумир» сваёй «медною главою», «горделивый истукан», «Всадник медный», нарэшце, «заметил» «безумца бедного» ў імгненне яго бяспільна злоснага бунту. Другое і апошняе з'яўленне ў паэме «Меднага конніка» таксама дадзена выключна ва ўспрыманнях Яўгенія, але ў гэтым ўспрыманням уліваюцца каментарыі паэта:

О мощный властелин судьбы!
Не так ли ты над самой
Бедной,
На высоте уздой железной
Россию поднял на дыбы?

Тут няма нічога, што ўласціва хваравіта-авостранаму ўспрымання Яўгенія. Тут — характэрны вынік паэта, тут прысутнічае своеасабліва рыса, што канчаткова абрамяе сэнс вобліка жывога Пятра, які мае ўладу над лёсам і сам робіцца лёсам.

Але Пушкін не быў бы Пушкіным, калі б ён канчаткова і рэзка не аддзяліў ад сябе Яўгенія, калі б ён не зразумеў, што Яўгеній навінен «бежать» і што яго доля — «смятенье». Разрыў, які ўзнік паміж Яўгеніем і Пятром, не можа быць запоўнены гістарычнымі сувязямі. Яўгеній і Пётр сацыяльна несумяшчальныя. Вось чаму апошні не ўспрымаецца і не павінен успрымацца Яўгеніем як жывая асоба. Усе рэальныя рысы Пятра «забыты», разам з даўняй гісторыяй Яўгенія. Застаўся «кумир», «Медный всадник», ідал, сімвал уладарнай жорсткасці.

Але і гэтым вывадам змястоўнасць кампазіцый паэмы не вычэрпваецца. Пушкін ідзе ўсё глыбей, аналізуе самыя глыбіні гісторыі, яе новы катэлізм. «Маленького человека» паэт узносіць у маральным аспекце да сябе:

...Или во сне
Он это видит? Иль вся наша
И жизнь ничто, как сон пустой,
Насмешна неба над землей?

Гэтая страфа звязана з папярэднімі так, што думкі паэта робяцца думкамі Яўгенія і наадварот. «Бедный» герой — герой, які думае, мысліць, ён здольны на абагульненні і праявілівыя вывады.

Але сіла мастацкай аб'ектыўнасці (ісціны) паэта такая, што і тут, здавалася б, у момант максімальнага збліжэння, Пушкін хутчэй спасцігае, вылучае прычыну па-

добнага збліжэння, шукае яе вытокі. Дыстанцыя паміж аўтарам і героем у аб'ектыўнай будове паэмы скарачаецца, робіцца прадметам даследавання.

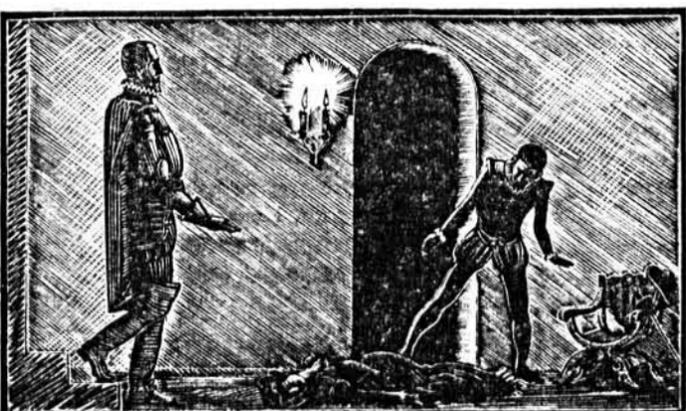
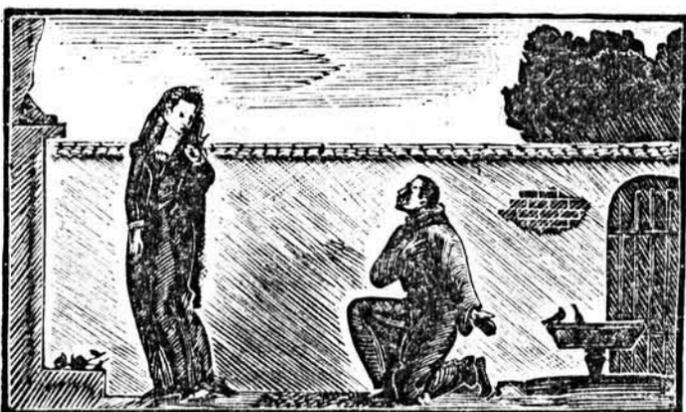
Суадносіны герояў у «Медным конніку» — сведчанне новай вышынні рэалізму Пушкіна, якога ён дасягнуў у трыццатых гады. Апошні перыяд творчасці паэта азнанаваўся перш-наперш пошукамі новага героя часу. На змену Анегіну і Леніскаму прыйшлі Самсон Вырын, Яўгеній, Герман. Нават у самых апошніх раздзелах «Яўгенія Анегіна», у найбольш узвышана-паэтычных момантах аўтар ідзе разам са сваім героем. («Но грустно думать, что напрасно была нам молодость дана, что изменяли ей всечасно, что обманула нас она» — падкрэслена мною — Г. Е.). У творах 30-х гадоў Пушкін максімальна аб'ектыўны. Але аб'ектыўнасць паэта не з'яўляецца своеасаблівай формай, спосабам паглядзець на героя зверху, паблажліва пашкадаваць яго. Нават у «Станцыям наглядчыку», дзе герой беспамылкова ўздзейнічае на паучыцёвае, пісьменніцкія суровы. Суперажываючы, ён не шкадуе, а наадварот, здзіўляецца годнасці і годнасці чалавека, які спазнаў жыццё.

«Пікавая дама» была для Пушкіна новай магчымасцю зірнуць у свет душы «маленького человека». Характэрна ў гэтым плане заканчэнне апавесці: «Герман сошел с ума... Лизавета Ивановна вышла замуж... У Лизаветы воспитывается бедная родственница. Томский произведен в ротмистры...» Жыццё працягваецца, яго ідзе сваім звычайным рэчышчам.

Яшчэ з большай выразнасцю паказана гэтая праблема ў «Медным конніку». Яўгеній — асоба менш маштабная, чым Герман. Тым не менш і ён бескампрамісны. Ён толькі «не устоял», ён зломлены, але не растаптаны. Так прыйшоў паэт да аб'ектыўна сфарміраванага вываду — «маленькие люди» — і згой толькі з пункту гледжання дваранскага саслоўя. Пад ім ўжо фарміруецца нейкая новая, яшчэ невядомая глеба. Якія яе прыкметы? Даследаваннем, вывучэннем іх яшчэ трэба было заняцца рускай літаратуры.

Сам Пушкін, які называў сябе «мещанином», ганарыўся тым, што «водились Пушкины с царями». Аднак для маленькага чалавека, для новага героя Пушкіна жывы цар — міф. Для яго аднолькава, які цар. Кожны цар — толькі «кумир», «горделивый истукан». І яму ён адмаўляе ў праве ўдзелу ў ягоным жыцці, маленькаму чалавеку не патрэбны ні любоў, ні гнеў цара, ні яго міласць, ні ягоная лютасць. Паэт, праўда, яшчэ адчувае сябе нароўні з царом (успомнім яго «Стансы», «Да сяброў»), але «бедный Евгений» пайшоў далёка ад царскага «піра», безданы паміж Яўгеніем і Медным коннікам не запаўняецца, тут кампраміс немагчымы. Канфлікт ужо напеў і вырашэнне яго будзе адначасным: ці «истукан» падавіць «бедняка» ці «бедняк» разаб'е «истукана». Іншага выхаду няма — такая аб'ектыўная ісціна паэмы «Медны коннік».

Галіна ЕГАРЭНКАВА.

Ілюстрацыі мастака М. Веціка да «Каменнага госця» А. С. Пушкіна.

ЧАСЦІНКАЙ СЭРЦА — ДЛЯ ДРУГІХ

Доўгі час заставалася загадкай майстэрства пушкінскага паэтычнага перакладу. Нават і цяпер «пратэзізм» Пушкіна (яго ўменне адчуваць і думаць так, як адчуваў і думаў паэт, янога ён перакладаў) застаецца яшчэ нявырашанай праблемай. Пераклад на французскую мову рускіх народных песень, зроблены Пушкіным па просьбе французскага літаратара Левэ-Веймара, застаецца па сённяшні дзень самым лепшым. Ён перадае яскравасць, напеўнасць, выразнасць рускага фальклору.

Даследчык пушкінскага стылю В. Вінаградаў пісаў, што «ў творчасці Пушкіна з пачатку дваццятых гадоў разнастайныя стылі сусветнай літаратуры ўяўлялі баявы арсенал асвоеных паэтам мастацкіх форм, якія служылі яму цудоўнай зброяй для рэалістычнага ўзнаўлення розных эпох і розных бакоў

рэаліснасці... Пушкін даказаў здольнасць рускай мовы творча асвоіць і самастойна, арыгінальна адлюстраваць усю накопленую многімі стагоддзямі славесна-мастацкую культуру Захаду і Усходу».

Гэта было не проста асваенне культуры чалавецтва. Гэта была барацьба Пушкіна супраць рэакцыйных сіл самадзяржаўнай Расіі, якія імкнуліся адгародзіць рускі народ ад культуры іншых народаў.

Гогаль, які лічыў Пушкіна вялікім перакладчыкам паэзіі, пісаў: «У Іспаніі — ён іспанец, з грэкамі — грэк, на Каўказе — вольны горац, у поўным сэнсе гэтага слова». Думку Гогаля развіў у вядомай «Прамове аб Пушкіне» Дастаеўскі: «Самыя вялікія з еўрапейскіх паэтаў ніколі не маглі ўвасобіць у сабе з такой сілай геній чужога, суседняга, можа быць, з імі народа, дух яго, усю схаваную глыбіню гэтага духу і ўсю самоту яго прызначэння, які мог гэта выявіць Пушкін...»

Дастаткова ўзяць адзін-два пераклады Пушкіна, каб пераканацца, наколькі меў рацыю Дастаеўскі. Як вядома, Пушкін шмат працаваў над перакладам кнігі Праспера Мэрыме «Гузла, ці зборнік ілльрыйскіх вершаў, запісаных у Далмацыі, Босніі, Харваціі і Герцагавіне» (1827 г.). У перакладе Пушкіна яны вядомыя як «Песні заходніх славян».

Рамантык Мэрыме захапляўся экзотыкай. Ён карыстаўся некаторымі крыніцамі па этнаграфіі і фальклору заходніх славян і ствараў на іх аснове вершы ў прозе. Мэрыме быццам стаіць паміж чытачом і аб'ектам, ён раскажае аб ім.

У «Песнях заходніх славян» Пушкін — ужо не знаёмства з аб'ектам, а ўзнаў-

ленне аб'екта — характары, норавы, фальклор заходніх славян выступае ў сваёй паўнацэннай арыгінальнасці, не пасрэднасці, свежасці, народнасці.

У якасці прыкладу возьмем падрэдакцыйнік верша ў прозе «Конь Фамы П» і пушкінскі пераклад.

Арыгінал: «Чаму ты плачаш, мой цудоўны белы конь? Чаму ты гаротна іржэш? Хіба ты не прыбраны ў багатую зброю? Хіба ў цябе няма срэбных падкоў з залатымі цвікамі? Хіба ў цябе няма срэбных званочкаў на шыі? І ці не носіш ты на сабе караля ўрадлівай Босніі». — «Я плачу, гаспадар, таму што няверны здыме ў мяне і мае срэбныя падковы, і мае залатыя цвікі, і мае срэбныя званочки. І іржаш не маё, гаспадар, ад таго, што са скуры караля Босніі нягоднік зробіць для мяне сядло». У Пушкіна:

«Что ты ржешь, мой конь ретивый,
Что ты шеп елустил,
Не потрхивавеш гривой,
Не грызешь своих удиц?
Али я тебя не холю?»

Али ешь овса не вволю?
Али сбруя не красна?
Али поводья не шелковы,
Не серебряны подковы,
Не злачены стремена?»

Отвечает конь печальный:
«Оттого я присмирел,
Что я слышу топот дальний,
Трубный звук и пенье стрел;
Оттого я ржу, что в поле
Уж не долго мне гулять,
Проживать в красе и в доле,
Светлой сбруей щеголять;
Что уж скоро сраг суровый
Сброю всю мою возьмет,
И серебряны подковы
С легких ног моих сдерет;
Оттого мой дух и ноет,
Что вместо чепрана
Кожой он твоей покроет
Мне вспотевшие бока».

У перакладе ў Пушкіна з'яўляецца музыка, без якой няма сапраўднай паэзіі. Гучыць цудоўная народная мелодыя, якая ідзе, здавалася б, з глыбіні стагоддзяў.

Пушкін узбагаціў рускую культуру культурай іншых народаў. Сёння, калі ва ўсіх краінах вывучаюць рускую мову і рускую літаратуру, ён узбагачае сусветную культуру. Яго перакладаюць на ўсе мовы свету, і паэзія яго ідзе ў авангардзе барацьбы за мір і прагрэс.

А. СКІР,

кандыдат філалагічных навук.

БЫЛА бязветраная раніца. Дым з комінаў поўз у бясмарнае неба роўнымі слупкамі. «На пагодзе, — падумаў Андрэй. — А хай бы падажджыла ўжо, на ўзлобках трава піць проціць». Статак павольна пацягнуўся за вёску. Андрэй падпасаў Максім салодка пазахнуў, папрозліва крыкнуў:

— Варушыся жывей, разаспаліся... Бо я хутка сон праганю. Ну ж і лянівыя, асабліва во гэтыя — як гаспадыня іхнія. — Ён паглядзеў на Юлю, якая каля варот працірала даільную машыну. Гаварыў з сур'ёзным выглядам, а самому дужа карцела састроіць дурацкую міну.

— Задавака! — Юля выйшла далей за вароты, як бы праводзячы статак. — У самога ўсяго і хвацкасці той, што шлёгаць пугаю. Ты от напасві кароў, каб кожная па вядру малака прынесла. — На вока ёй упала пасмачка валасоў. Дзяўчына лёгка ўзмахнула галавой, адкінула яе.

— Нічога, Максім напасвіць. А вось што вы без яго будзеце рабіць — не ведаю. — Ён адказаў задзіўста, з выклікам. — Заўтра ці ўбачыш ты тут Максіма...

— Гэта вы і ў школе так скубіліся? — спытаў у Максіма Андрэй. Спытаў і ўпкінуў хлапца ў думках: «Бач, без яго ўжо і парадку тут не будзе, я ўжо без яго нездалака, нічога не варты. Не дагледжу як трэба жывёлу».

— Куды ж ты падзенешся? Можа ў прымы куды нацэліўся? — не сунімаўся Юля. — Прызнайся, гарадская якая прываражыла? Дык ці доўга такога...

Максім затрымаў на ёй пільны позірк, убачыў: вочы яе смяяліся. Падумаў: а якія яны, гэтыя вочы — дык і не разбярэш! Ці то блакітныя, ці цёмна-шэрыя... як глыбінная вада ў вірах Ілупі?... Зухавата ссунуў кепку на патыліцу, таксама ўсміхнуўся.

— Падзенуся куды-небудзь. — У яго голасе чулася паблжлівасць. — Толькі ў цябе тады адладзе ахвота спаваць. Як вечар — дык і заліваецца... Няпраўда, засумуеш. — І зарагатаў.

— Папутнага ветрыку. — Юля памахала яму рукой.

Максім нетаропка сігаў за статак доўгімі нагамі, зрэдку шлёгаў пугай па вільготнаму ранішняму пяску. Смешна крывячы губы, навістаў нейкі — і адкуль яны ў яго бяруцца, кожны дзень новыя! — невядомы Андрэй матыў.

За аселіцай паабাপал бальшака, абсаджанага бярозамі, раскінулася жытняе поле. Яно аж зіхцела: на густым зяленіве іскрылася, пералівалася пад сонцам раса. Андрэй абводзіў вачамі статак, панура маўчаў. Максім абарваў свіст.

— Зірні, дзядзька, гэтыя кароўкі твае якраз зараз у жыта майнуць... Э-гей, воўчае мяса! — Падпасаў зухавата шлёпнуў пугай, і на пяску ад пугі застаўся глыбокі вільясты след.

Андрэй асуджальна крутнуў галавой: што меле языком чалавек? Абы чапіцца — не да людзей дык да кароў. Вот бы ўсё кпіў, зубаскаліў... Яму ўспомнілася: «Заўтра ці ўбачыш ты тут Максіма?» Уважліва паглядзеў на хлапца, быццам імкнуўся адшукаць у яго на твары нешта незвычайнае. У вочы кінулася: на правай скроні ў Максіма чарнела вялікая радзімка. Андрэй здзівіўся, што не прыкмеціў яе да гэтага часу. Падумаў: а можа і больш чаго не заўважыў? Не такой драбязы — значнага чаго-небудзь.

Тое, што Максім наважыўся некуды з'ехаць, не здзівіла б і асабліва не пакрыўдзіла б Андрэя — не першы ён такі цяперашнім часам — калі б хлопца хоць як выказаў сваю прыхільнасць да пэўнай сур'ёзнай гарадской справы. А ён жа нават не заікаўся пра гэта раней...

Прыглушана гучалі крокі на скальчанай каровамі сцежцы, шалёстала аб халавы ботаў калянае крысё армяка: шусь-шусь, шусь-шусь. Андрэй крадком зірнуў на хлапца, перакінуў пугу з аднаго пляча на другое. Разважаў і адчуваў, што не хацелася б яму дрэнна думаць пра Максіма. Нешта супраціўлялася ў ім, не пагаджалася з тымі думкамі.

Аляксандр КАПУСЦІН

СЛОВЫ НА РАЗВІТАННЕ

АПАВЯДАННЕ

На вялікай лукавіне Ілупі каровы разбрыліся, пакідаў на росным поплаве цёмныя сцежкі. Андрэй паназіраў за імі, задраў галаву — шукаў вачамі жаўрука, што звінёў у блакітнай вышыні. Прыцярпаныя сівзной валасы выбліскалі з пад шапкі, навісла над ілбом.

— А цябе, дзядзька, не цягне ў неба? — падсмешліва загаварыў Максім. — У космас не хочаш?

Андрэй крыўдліва скасавурыўся на яго, хаўкнуў ротам, як выкінутая на бераг рыбіна.

— Зноў ты свае смешачкі, зноў свае кепкі... — Міргануў рэдкімі рудымі вейкамі, шумна засоп доўгім носам.

Максім змоўчаў. Запусціў руку ў парусінавую сумку, што вясела на баку, дастаў кніжку. Разгарнуў на хату, памалу ступаючы, стаў чытаць. Пачытае, ускіне вочы і, агледзеўшы статак, зноў перагортвае старонку.

Андрэй вельмі хацелася даведацца, пра што падпасаў чытае. Ён крадком зірнуў, убачыў малюнак нейкай невядомай машыны. Такую яму ніколі не даводзілася бачыць, нават, калі быў пазалетася на «Гомсельмашы» ў пляменніка. Карцела спытаць — што за такая махіна, што за агрэгат...

Але не спытаў. Ці варта? Маўчыць — хай сабе маўчыць, уцякач смаркаты...

Скрозь стоенае маўчанне ў галаве ў Андрэя круціліся, спляталіся сярдзітыя думкі. У неба, ад зямлі адарваліся... А ці ўсім варта адрывацца ад яе — вось гэта не шкодзіла б усвадоміць разумніку. Зямля жыве ў добрай згодзе з сон-

цам, з вадой, з паветрам. І з чалавекам, калі ён любіць, шануе яе. Яна дае жыццё ўсяму жывому. Дык жа не — кідаюць, уцякаюць. Добра, калі б чалавек для працавітых рук ці дапытлівага розуму шукаў чаго, а то — як закарціць катораму немаведама што. Вось і ён... Тэатраў гэтых, палацаў захацелася пабачыць? Дык вунь жа і свой ёсцэка... Хіба пужнуць яго чым-небудзь пра той горад? Але чым ты яго, жаніха, пужнеш? Дужа яны цяпер чаго асперагаюцца. Спытаў бы ў гэтага кручанага, чаго яму дома не хапае? І работы, і гуляў — хоць адбаўляй. Не — во зыскаваў. Ці мо пастухом быць ужо сорамна?... Пры гэтай думцы Андрэй аж закіпеў: калі пастухом ужо табе нізка, дык узвышайся, на трактар, як колісь бацька, сядай — хто табе не дае...

Жыў бы Сідар — Максім, вядома, не быў бы такой гаўгальцай лёгкадумнай. Той даў бы яму рады... Андрэевы думкі як бы прыціхлі і спакаялі павярнуліся на другое. Як прыгадаеш таварыша, дык і цяпер сэрца баліць: пасля вайны ж ужо здарылася. Вясеў паехаў Сідар асеннім ранкам тым аблогу араць. Дык хіба ж ён ведаў, што там нямецкая міна пад дэўрнам прытаілася? Столькі часу ў зямлі праляжала! Сідава тады не давезлі да бальніцы... І зноў — пра Максіма гарачая думка: а без бацькі гадавацца — некаму спытаць як след.

Самому Андрэю гадаваць дзяцей не давалася. Якраз перад вайной жонка нарадзіла яму дачку. Ды ўвосень сорах другога, калі ён сваімі салдацкімі ботамі мясіў франтавую гразь, памерла іх адзіная дачушка... Памерла... Ляцеў час, а ў прасторнай светлай пяціценцы Андрэя Бераянкі ўжо не чуваць было таго пагрэбнага, вясёлага дзіцячага голасу.

«Мо яшчэ народзіцца? Мала што ўрачы кажуць? Хіба яны не памыляюцца?» Прыціхлай трапяткай надзея цяплілася ў стомленых сэрцах мужа і жонкі. Але міналі гады. І ўжо Андрэй супакойваў сябе разважанымі, з якімі пакутліва жываўся: як цяперашнія дзеці, дык лепш без іх — адна распуста... Пакрысе ён рабіўся недаверлівым і бурклівым. Ды вось гэты Максім... Андрэй і сам не заўважыў, як разварадзіў хлопца яго ачарсцвёную душу.

Карымі жывымі вачамі і цёмна-каштанавымі валасамі Максім удаўся ў бацьку. І лабаты такі акурат, як Сідар. Калісьці, як халасцякавалі, Андрэй з Сідарам дужа вадзілі сяброўства. Муціць, гэта і паспрыяла таму, што разам са спгадай і шкадаваннем да сіраты ў душы ў Андрэя знайшла прытулак узрушліва шчыліва-салодкая бацькоўская ласка. Лагодзіла сэрца думка: вырасце, ажэнніцца, побач будзе... І ён ужо як свайго сына вучыў Максіма жыццю, часам вёў з ім доўгія глыбакадумныя размовы, памагаў яму з маткай і пасеяць, і ўбраць на сотках. А то іншы раз прытворна абьякава — хай не так прыкмятаецца — то скрыль сала падсуне хлопцу, каб трывалей быў, то ў нягодку башлык накіне яму на галаву, каб не прастудзіўся, то лішні раз сам кароў адверне ад шкоцы — хай не дужа стамляецца, яшчэ папатаўчэ ногі. Пільна прыглядаўся ён да Максіма, прыслухоўваўся да людзей, ці не зазірае хлопца ў чарку, ці не гавораць чаго бллага пра яго? Дык не чуваць было, каб ці хвалілі, ці лаялі. Адно — языкаваты дужа...

Андрэй засмучаўся, злаваўся за гэта на Максіма, але ўсё роўна аберагаў у душы цешліва да яго.

Прыкрасць, якая сёння ахапіла Андрэя, была на дзіва ўчэпістая, палышня горкая. «У прочкі ў горад пабяжыць, — разважаў ён сярдзіта — Вунь дачка Гарпіны-краніцы збегла. Добра б — у навуку. Дык жа, кажуць, вяду на вакзале прадае. І гэта, бач ты, падабаецца ёй. Ці там у горадзе смачнейшы той хлеб, што тут расце, ці любасці да роднага краю няма ў чалавека? А дзе ж яна падзелася, любасць гэтая?»

Успаміні пра Гарпіну дачку чамусьці зусім (Заканчэнне на 10-й стар.)

Гаспадары сцэны— масквічы

Адначасова на двох сцэнічных пляцоўках Мінска 5 чэрвеня пачаў гастролі Маскоўскі акадэмічны тэатр імя Ул. Маякоўскага.

На сцэне тэатра оперы і балета быў паказаны спектакль па п'есе А. Салынскага «Марыя». Перад адкрыццём засланы намеснік старшыні прэзідыума Беларускага тэатральнага таварыства народны артыст БССР С. С. Бірыла сардэчна павіншаваў гасцей з прыездом у Мінск і пажадаў ім вялікіх творчых поспехаў. Гледачы паднеслі артыстам букеты кветак.

У той жа вечар у акадэмічным Доме афіцэраў мінчане ўбачылі камедыю Э. Брагінскага і Э. Разанава «Саслужыўцы».

— У Мінск мы прывезлі 14 лепшых спектакляў сучаснай савецкай і зарубежнай драматургіі, рускай і савецкай класікі, — расказаў галоўны рэжысёр тэатра, народны артыст РСФСР А. А. Ганчароў. — Дзве пастаноўкі мінчане, магчыма, памятаюць па ранейшых нашых гастроліх — дзесяць гадоў назад прама на Цэнтральнай плошчы Мінска мы паказалі трагедыю Эўрыпіда «Медыя». У галоўнай ролі выступіла першая выканаўца Медэі ў савецкім тэатры народная артыстка РСФСР Яўгенія Козырава. Яе зноў убачыць беларускія гледачы ў «Медыі» і «Арыстакратах» М. Пагодзіна.

Мінчане стануць першымі судзьдзямі нашай прэм'еры — «Сваякі» Э. Брагінскага і Э. Разанава, якую мы плануем выпусціць да канца гастролі.

За месяц выступленняў у Мінску гледачы пазнаёмяцца з новымі работамі нашых ездучых актэраў — народных артыстаў РСФСР Армена Джыгарханяна, Таццяны Даронінай, Таццяны Карпавай, Уладзіміра Самойлава, заслужаных артыстаў рэспублікі Галіны Анісімавай, Юрыя Гарабца, Аляксандра Яўгена Лазаравых, Барыса Левінсона, Святланы Мізеры, Святланы Немалёвай, Анатоля Рамашына і іншых.

У плане тэатра — творчыя сустрэчы з рабочымі, калгаснікамі і воінамі, з удзеламі мастацкай самадзейнасці, выступленні па радыё і тэлебачанню.

БЕЛТА.

СПАЗНАЮЧЫ ЗАПАВЕТНАЕ

І. Адзінцова ў оперы «Русалка»

сцэнічнай індывідуальнасці Інэсы Адзінцовай, што ішчэ так кантурна праступалі ў Таццяне, атрымалі потым арганічнае развіццё ў наступных яе работах, якія пераконваюць, што Інэса — артыстка не толькі арыгінальнага творчага почырку, але і сваёй тэмы — імкненне да ішчэ жывых жанчын глыбокіх і чыстых, адданых і бескампамісных. Такія яна, напрыклад, у «Шкавай даме».

А вось Маргарыта ў «Фаўсце». Аргыска смела парушае традыцыйнае ўяўленне аб вобразе. Тут яна не лірыка-сентымэнтальная, а потым змучаная лакутам Грэтхен. Створаны Адзінцовай вобраз неадназначны, складаны. Ён як бы развіваецца на нашых вачах. Дзяўчына, з якой мы сустракаемся ў пачатку спек-

такля, у фінале становіцца дарослай жалчыннай, якая спазнала шмат цяжкага, але не скарылася лёсу. У ёй выразна адчуваецца сіла, мужнасць. Яна здольна змагацца з нечалавечымі законамі рэальнасці. Такія Маргарыта — праціўнік Мефістофеля. Нездарма ён уступае ў кантакты з рознымі персанажамі оперы, але ніводнага разу — непасрэдна з Маргарытай!

Вобраз Эльвіры ў выкананні Адзінцовай сваёй ідэяна-мастацкай накіраванасцю больш прымае да Дон Жуана, які таксама ахоплены «адной, але палымнай страцю» да цудоўнага, чым да той групы ў спектаклі, якая ўвабляе грамадства Ілжывых, пазбаўленых усяго светлага дагматыкаў. У Эльвіры

— Адзінцовай адчуваецца дабрата, дэмакратызм — рысы, што аздабляюць таксама характар, створаны спявачкай у оперы Вердзі «Трубадур» (Леанора).

І яе — Наташа ў «Русалцы». Руская дзяўчына з чароўнай пушкінскай драмы і оперы Даргамыжскага, наскрозь прасякнутая водарам траў і палаткаў...

Зноў — вядомае ў нашым ўспрыманні вобразе сутыкаецца з новымі гранямі, якімі ўзбагаціла яго артыстка. Партыя вырашаецца неардынарна, вакальна-сцэнічны вобраз мае і цікавы псіхалагічны падтэкст. Глыбокі драматызм адчуваецца ў выкананні з самага пачатку спектакля. Яна ўся — прадчуванне бяды, катастрофы, якая будзе для яе непараўнай... Для такой Наташы, якой стварае яе Адзінцова, згубіць каханага — гэта не толькі згубіць жыццё. Гэта — крушэнне надзей, светлай веры ў чалавека, у дабрата. Драма перарастае ў трагедыю...

Цікавая спявачка Інэса Адзінцова. Пазбаўленая распусціна часам на опернай сцэне шгаіпаў, яна заўсёды ў пошуках. Праца над кожнай роллю, вобразам не заканчваецца прэм'ерай, а толькі працягваецца, развіваецца і дапаўняецца са спектакля ў спектакль. Патрабавальная да сябе, Інэса імкнецца да ўдасканалення майстэрства, высокага прафесіяналізму.

...А наперадзе — вялікі творчы шлях. Будзе ўсё: ружы і шыпы. Але ў адным можна не сумнявацца: яе настойлівасць, упартасць у дасягненні мэты заўсёды дадуць свой плён, забяспечаць спалучэнне па-сапраўднаму опернага голасу з яскравай актэрскай індывідуальнасцю. А сёння аматары опернага мастацтва, як ніколі, патрабуюць ад спевака не толькі вакальнага прафесіяналізму, але стварэння сцэнічнага вобраза ў поўным яго мастацкім комплексе.

А. ЛІПЕНЬ.

ЕСЦЬ у кнізе Цімоха Сяргейчыка «Нататкі актэра» словы, якія, здаецца, мы ўсе ведаем і лічым прапісной аксіёмай, але сэнс якіх кожны адкрывае на падставе асабістага вопыту. Жыццёвага. Творчага. Нездзе ўжо на 101 старонцы чытаем: «Жыццё заўсёды вучыць тых, хто не хоча свечасова сам вучыцца ў яго. Вучыць жорстка і бязлітасна». Спачатку здаецца, нібы гэтая формула тут, у гэтым месцы ўспамінаў, цалкам стасуецца да вобразаў спектакля колшыяга Другога БДТ (цяпер Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа) «Разлом» па п'есе В. Лаўранёва. Ды з цягам часу, паглыбляючыся ў вір таго жыцця, што адлюстравана ў «Нататках актэра», здагадваешся: гаворка ідзе пра больш супярэчлівыя з'явы.

Якія? Кніга ж — гэта мемуары артыста, аднаго з самых выдатных майстроў трупы коласаўцаў, з ліку заснавальнікаў тэатра. Ён літаральна выйшаў з «нізіна», з простых салдат, з працоўнага люду. І стаў інтэлігентам. Мастаком. «Выйшаў» — не тое, мабыць, слоўца. Бо па сваёй сутнасці Ц. Сяргейчык, як і яго калегі па Беларускай студыі пры МХАТ-2, з якой сфарміраваўся Другі БДТ у

АБЛІЧЧА
АБЛІЧЧА

1926 годзе, і ў творчасці заставаўся і застаюцца нібы паўнамоцнымі прадстаўніцтвамі народа ў сцэнічным мастацтве. Народнасць і акрэсленая партыйнасць лепшых твораў, што з'яўляюцца каштоўным скарбам Беларускай сацыялістычнай культуры, залежалі ад іх ідэйных перакананняў, ад іх разумення праўды ў мастацтве, ад іх ведання рэальнага жыцця.

Лічыць такі творчы шлях — ад студыйцаў-пачаткоўцаў да прафесіяналаў высокай культуры — толькі паступовым, ад поспеху да поспеху, зразумела, памылкова. Што-сьці здабывалася з цяжкасцямі, што-сьці пераадоўлялася, ад неага даводзілася адмаўляцца. І ў сценах студыі, і пазней, у штодзённай практыцы сталай актэрскай трупы. І пра гэта са шчырасцю сумленнага мастака піша ў сваіх мемуарах народны артыст БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, Цімох Сяргейчык.

Пагартайце тыя старонкі, дзе ён аднаўляе хаду неспакойных артыстычных разва-

жанняў пра вобразы (спектаклі «Разлом», «Несцерка», «Дзеці Ванюшына», «Раскіданае гняздо», «У пушчах Палесся»). Па-першае, такая літаратура нібы ўводзіць нас у так званую «лабараторыю» творчых шуканняў мастака. Па-другое, мы зноў адчуваем складанасць актэрскага шуканняў. Таксэ — чулы, напісаны драматургам. Лёс героя — таксама. Не твой, а яго, Лявона Зябліка, напрыклад. І ты «з самога сябе» павінен стварыць жывы характар. Ды так, каб ён быў і купалаўскім (хто не ведае «Раскіданае гняздо»), і тваім, сяргейчыкавым. Не менш складана працаваць, калі персанаж мае традыцыйнае выкананне на сцэне, «аброс», як кажучы у тэатры, штампамі. Зноў жа і тут расказ у кнізе аб вобразе Ванюшына — гэта ўдумлівы аналіз выканаўцы, які высуглаў «сааўтарам» гэтага, найдзёнаўскага і сяргейчыкава, характару.

«Лабараторыя», вядома, цінавіць не кожнага чытача. Але той фант, што Ц. Сяргейчык некалі размаўляў пра драму «Раскіданае гняздо» з Янкам

Купалам, што сваю ролю ён быццам прасяцялаў пазізіяй народнага песняра і, адначасова, меў на ўвазе тую суровую праўду жыцця, якую зведзе сам сялянскім хлопчыкам, — гэта ўжо наада актэрскім успамінам нейкі непатэрны, адметны настрой. Хоць гаворка ідзе пра тое, як ствараецца сцэнічны партрэт героя драмы, мы ўспрымаем і агульны сэнс — якім чынам мастак чэрпае са сваіх уражанняў матэрыял, з якога вырастае, нібы пралеска, мастацкі вобраз.

Калі чытаеш старонкі, прысвечаныя студыйным годам, то разам з аўтарам пачынаеш жыць толькі роздумам аб тэатры, аб актэрах (такіх, скажам, як Міхаіл Чэхаў), аб стылявых і метадалагічных пльнях 20-х гадоў. Пошум рэальных лясцоў і трапяткі бляск жывой слязы — не дзе там, па-за сценамі таго ж МХАТ-2. Але гэта толькі на які момант. Аўтар, даўшы з захваленнем непасрэднага гледача малюнак той жа «12 начы» па маскоўскай сцэне, вяртаецца сам і вяртае нас да жыцця народа, які выправіў сваіх юнакоў і дзяўчат вучыцца «на артыстаў». Суладдзе паміж урокамі высокага мастацтва і заха-

ванымі ва ўсёй чысціні жыццёвымі ўражаннямі, суладдзе, якое замацоўвалі ў студыйцаў з Беларусі В. Смышляеў, С. Пільчынтава, В. Афонін, В. Громаў, — менавіта яно і зрабіла калектыў Другога БДТ ансамблем арыгінальным, самабытным.

Тэатр адлюстроўвае жыццё, маючы сваім «связным» драматурга. І тут Ц. Сяргейчык дае багаты фактычны матэрыял для асэнсавання, спасылкаецца на плённы вопыт садружнасці сцэны і літаратуры. То амаль эскізна, то больш падрабязна малюе ён сілуэты Я. Купалы, Я. Коласа, З. Бядулі, П. Глебкі, К. Чорнага... А творчы кантакт коласаўцаў з В. Вольскім пад час працы над «Несцеркам» — колькі тут жывых назірванняў, павучальных прыкладаў! Дарэчы, роля Самахвальскага у самога Ц. Сяргейчыка была ў поўным сэнсе «пераломнай»: ён разбураў рамкі амплуа, адмаўляўся ад раней знойдзенай статычнай манеры ігры, ад «жалезнага» падзелу персанажаў на «станоўчыя» і «адмоўныя». Адна справа — тэарэтычна рабіць такое «самаадмаўленне», іншая — на практыцы, у рабоце над поўнай роллю. Шлях ад збіральнага вобраза надзьмутага фанатэрыялі ішчэмнага пікудышніка, чалавека-бурбалкі да ўнутранага пераўвасаб-

С В Я Т А З А С Т А Е Ц Ц А З Н А М І

Каля двух тыдняў у Мінску паказваў свае спектаклі Вялікі тэатр Саюза ССР.

— Мы адчуваем глыбокае задавальненне ад сваёй паездкі ў Мінск, — сказаў загадчык опернай трупы, народны артыст РСФСР В. В. Іваноўскі. — Нас пакарыла сардэчнасць і цеплыня, з якой прымаў спектаклі тэатра патрабавальны мінскі глядач. І мы шчыра ўдзячныя яму за гэта.

Нашы гастролі прысвячаліся вялікаму свята беларускага народа — 30-годдзю вызвалення рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Урачыстай і хваляючай для нас была цырымонія ўскладання кветак да помніка У. І. Леніну і вянка да помніка абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам Беларусі, якія загінулі ў баях за вызваленне нашай Радзімы. Мы на доўга запомнім наведанне мемарыяльнага комплексу «Хатынь» і Кургана Славы.

Былі ў нас памятныя суст-

рэчы з воінамі, выступленні ў салдацкіх клубах. З хваляваннем чакаем мы паездкі ў гераічны Брэст, дзе вядучыя салісты выступаць перад рабочымі, калгаснікамі і праграмістамі.

Госці паказалі мінчанам «Пікавую даму» П. І. Чайкоўскага. Вядучыя парты выконвалі народная артыстка СССР Т. А. Мілашкіна, народныя артысты РСФСР В. А. Атлантаў і Л. І. Аўдзева, заслужаная артыстка УССР Л. Ф. Бажко, салісты Г. І. Барысава, Ю. А. Грыгор'еў, А. А. Федасееў. Дыржыраваў заслужаны артыст РСФСР Ю. І. Сіманаў.

Пасля спектакля ўсе яго ўдзельнікі пад бурныя апладысменты залы выйшлі на сцэну. Загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў зачытаў і ўручыў калектыву тэатра падзячны адрас Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і Савета Міністраў Беларускай ССР.

На спектаклі прысутнічалі таварышы: П. М. Машэраў, У. Е. Лабанок, А. А. Смірноў, М. І. Лагір, У. І. Падрэз, намеснікі Старшыні Савета Міністраў БССР Ю. Б. Колакалаў, М. М. Севярнёў, Н. Л. Сняжкова.

Н О В Ы Я Н А З В Ы Н А А Ф І Ш А Х

Брэсцкі драматычны тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі ажыццявіў дзве новыя п'ястаноўкі — «Каварства і любоў» па трагедыі Ф. Шылера (рэжысёр спектакля М. Кавальчыч, мастацкае афармленне Ю. Тура) і «Беражце белую птушку» па п'есе М. Мірашнічанкі (рэжысёр-п'ястаноўшчык народны артыст БССР Г. Волкаў, мастак Ю. Іглін).

Сцэны са спектакляў: 1. «Каварства і любоў» (Луіза — Т. Волкава, Вурм — заслужаны артыст БССР Г. Токараў). 2. «Беражце белую птушку» (Калабаў — Р. Беладаркоўскі, Белліна — Т. Ляўчаню).

Фота В. ЧАБЕРУСА.

Узнагароды Вялікаму тэатру Саюза ССР

З чэрвеня намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Е. Лабанок уручыў Ганаровую граматы Вярхоўнага Савета Беларускай ССР калектыву Вялікага тэатра Саюза ССР за паспяховае правядзенне гастролей у Мінску і вялікую работу па мастацкаму абслугоўванню працоўных рэспублікі. Граматы прынялі першы намеснік дырэктара тэатра, заслужаны работнік культуры РСФСР В. А. Боні, галоўны хормайстар, народны артыст СССР А. В. Рыбкоў, галоўны дырыжор, заслужаны артыст РСФСР Ю. І. Сіманаў і саліст оперы, народны артыст РСФСР А. А. Эйзен.

Ганаровыя граматы Вярхоўнага Савета БССР былі ўручаны вялікай групе вядучых артыстаў і іншых работнікаў тэатра.

Ад імя Цэнтральнага Камі-

тэта Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета Міністраў рэспублікі У. Е. Лабанок цёпла і сардэчна павіншаваў прысутных і ўсё калектыву Вялікага тэатра з заслужанай узнагародай і пажадаў ім новых творчых поспехаў на славу самага перадавога ў свеце савецкага мастацтва.

Са словам у адказ выступіў В. А. Боні. Ён выказаў глыбокую падзяку Цэнтральнаму Камітэту Кампартыі Беларусі, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета БССР і Савету Міністраў рэспублікі за высокую ацэнку работы, якую правёў у Беларусі Вялікі тэатр.

На цырымоніі ўзнагароджання прысутнічалі загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў і міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

БЕЛТА.

лення ў вобраз шкаляра Смахвальскага прасочваецца мемуарыстам даволі падрабязна, як бы «знутры».

Паколькі Ц. Сяргейчык чалавек тэатра, ён умее імітаваць характары людзей. Напрыклад, наўрад ці калі-небудзь артыст запісаў у дзёніку свае размовы з К. Чорным. Аднак эмацыянальная памяць памагла яму паказаць пісьменніку ў хвіліны роздуму, то жартаўніком, то сур'ёзным палемістам. Гэтыя старонкі пераконваюць нас, бо Ц. Сяргейчык напісаў вельмі праўдзівыя свае дыялогі з аўтарам «Ірынікі», п'есы, якую ён ставіў на сцэне Другога БДТ.

Па ўсёй кнізе рассыпаны імёны вядомых на ўсю краіну і даволі сціпрых працаўнікоў трупы коласаўцаў. Станаўленне самога Ц. Сяргейчыка як акцёра і рэжысёра адбывалася ў дружым калектыве творчых аднадумцаў. Дух калектывізму на старонках «Нататак акцёра» адбіваецца падзвычай пераканаўча. Разам з тым з іх паўстаюць і абліччы такіх ювелірных майстроў сцэны, як, напрыклад, А. Ільнскі, А. Радзюльскай, Л. Мазалеўскай, М. Міцкевіч, П. Малчанаў, М. Звездочтаў, С. Скальскі, А. Шэлег, К. Саннікаў, Р. Кашальнікава, М. Бялінская... То аўтар назаве іх сярод выканаўцаў

ролей, то спыніцца на тым, як сам быў партнёрам па сцэне таго або іншага з іх, то затрымае ўвагу на арыгінальнай рабоце калегі. Хоць манатрафічных раздзелаў у кнізе і няма, з яе старонкаў мы даведваемся пра некаторыя яркія падзеі ў творчых біяграфіях дзеячаў Другога БДТ, трупы коласаўцаў.

Кніга напісана добрай літаратурнай мовай. Некаторыя раздзелы, асабліва тыя, дзе аднаўляюцца гады маленства і юнацтва аўтара, успрымаеш як мастацкую прозу. Тут і пейзаж, маляўнічы, дакладны, і мастрой чалавечых уземаадносін выразны, і жылая гутарка паміж тымі, з кім гадаваўся будучы артыст. Гэтыя якасці, набываючы пазней больш адчувальныя «мемуарныя» рысы, захоўваюцца на працягу амаль усіх 300 старонак «Нататак...»

У заключных радках Ц. Сяргейчык гаворыць, што акцёр за сваё творчае жыццё можа стварыць сотні вобразаў. З іх адарыццямі робяцца далёка не ўсе. Дзеля адкрыцця ж новага ў мастацтве, якое асэнсоўвае жыццё пафіласофску і эмацыянальна, і варта працаваць на сцэне. Аўтар працягвае ў тэатры багатае жыццё. Ён падарыў нам не адно мастацкае адкрыццё. І кніга «Нататкі акцёра» — таксама варты ўхвалення творчы ўчынак буйнога мастака савецкай сцэны. Чытачы будучы яму ўдзячнымі за яе.

Барыс БУР'ЯН.

ШУКАЦЬ І ЗНАХОДЗІЦЬ

Калегія Міністэрства культуры БССР падзяла вынікі дэкады тэатральнага мастацтва, якая сёлета праходзіла пад дэвізам «Тэатр і моладзь». За яе паспяховае правядзенне і вялікую работу па прапагандзе драматычнага мастацтва сярод моладзі аб'яўлена падзяка калектывам тэатраў імя М. Горкага, імя Я. Коласа, імя Ленінскага камсамола Беларусі, Гомельскага абласнога драматычнага тэатра, а таксама народных тэатраў Баранавіцкага гарадскога, Ашмянскага і Слонімскага раённых дамоў культуры.

— Дэкада ставіла на мэце ўмацаваць цікавасць моладзі да тэатра, выслухаць прапановы і пажаданні маладых гляда-

чоў, устанавіць з імі больш цесныя сувязі, — гаворыць старшы інспектар Міністэрства культуры БССР К. І. Белавусаў. — Гэтым мэтам быў падпарадкаваны і рэпертуар дэкады. У яго ўвайшлі спектаклі аб справах і жыцці моладзі, аб дружбе народаў нашай краіны, лепшыя творы класікі. Сярод іх: «А зоры тут ціхія...» Б. Васільева, «Трыбунал» А. Макаёнка, «Экзамен на восень» І. Шамякіна, «Салдацкая песня» Б. Рабікіна, «Твае шаснаццаць» Т. Ян і іншыя.

За час дэкады тэатры паказалі моладзі 250 спектакляў і канцэртаў, многія з якіх былі шэфскімі, правялі каля 200 лекцый, канферэнцый, творчых сустрэч з акцёрамі, рэжысёрамі і драматургамі. У маладзёж-

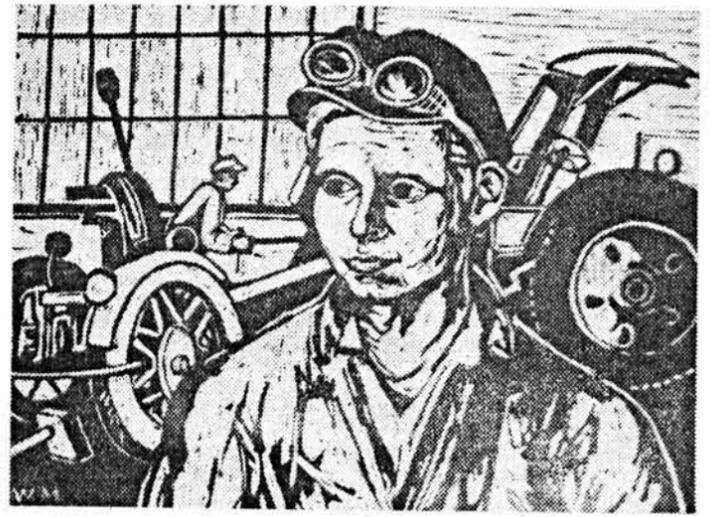
ных інтэрнатах, на заводах і фабрыках, у працаўнікоў вёскі, студэнтаў і школьнікаў з творчымі справаздачамі выступілі многія акцёрскія брыгады. У сваю чаргу маладыя глядачы прысутнічалі на рэпетыцыях, удзельнічалі ў абмеркаванні новых работ тэатраў.

Разам з тым, калегія адзначыла, што асобныя тэатры не патрабавальна аднесліся да падбору рэпертуару, не надалі належнага значэння пошуку новых форм работы з маладымі глядачамі.

Дэкада яшчэ раз паказала, што кожны творчы калектыв павінен пастаянна вывучаць сваю аўдыторыю, ведаць яе запатрабаванні, шукаць і знаходзіць разнастайныя формы выхавання моладзі сродкамі мастацтва.

БЕЛТА.

РЫТМ РЭСПУБЛІКІ — У МАСТАЦТВЕ

ВАЛЬТЭР МАМАТ. Малады слесар па рамонту матораў. (Гравюра).

Выяўленчае мастацтва Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі зусім маладое. Яму трохі больш за дваццаць гадоў, але яно ўвабрала ўсё лепшае, што было характэрна для дэмакратычнага мастацтва перадавых нямецкіх мастакоў папярэдніх дзесяцігоддзяў. Да таго ж завзеў народнай улады, новае жыццё, новыя задачы садзейнічалі з'яўленню новых тэм. Сведчаннем таму з'яўляецца выстаўка рэпрадукцыі жывапісу і твораў графікі мастакоў ГДР, якая экспануецца ў выставачнай зале Саюза мастакоў БССР. На ёй экспануюцца работы, створаныя ў 1950—1970-я гады.

Адметнай асаблівасцю выстаўкі з'яўляецца жывапіс, прадстаўлены рэпрадукцыямі. Трэба адзначыць, што ў апошні час

тэхніка рэпрадукцыравання ў шэрагу краін, у тым ліку ў ГДР, дасягнула дасканаласці, што дазваляе максімальна дакладна ўзнаўляць не толькі тэхніку выканання, але і жывапісны лад таго або іншага твора. Таму адзел жывапісу дазваляе адчуць розныя жывапісныя нюансы многіх твораў, адчуць характар творчай манеры мастакоў.

Тут мы бачым шмат вядомых імёнаў, якія з'яўляюцца гонарам Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі: Вілі Нойберт і Ото Нагель, Эрнст Хасенбраўк і Вальтэр Вомака, шэраг іншых жывапісцаў, прадстаўленых ра-

ботамі, што паказваюць працоўныя будні рэспублікі, жыццё яе людзей, свасабодную прыгажосць яе гарадоў і гарадоў іншых краін.

Тэматыка твораў Вілі Нойберта — гэта напружаны працоўны рытм рэспублікі, працоўны энтузіязм будаўнікоў дэмакратычнай Германіі: «Стал'вары», «Выпуск металу на металургічным заводзе ў Гале» адрозніваюцца суровасцю, напружаным каляровым ладам, у той час як у рабоце «Паруснікі ў гавані» — больш лірыкі.

Калі работы Герхарда Штэнгеля «Від на Дрэздэн» і «Лейпцыг. Опера тэатр» дэкарацыйныя і шматпланавыя, то «Від на млынавую плаціну» і «Двор Мікалая» Ото Нагеля ахутаны лёгкай смугой, больш інтымныя, характэрныя сваёй стрыманай каляровай гамай.

«Нацюрморты» Фрытца Дуды і Ганса Юхсера вельмі жывапісныя і паэтычныя. Тут мы бачым пошук прыгажосці ў праявістым, звычайным.

Валікай колькасцю імёнаў прадстаўлены адзел графікі. Надзеянсць, сучаснасць, пачуццё новага — вось асноўныя рысы пераважнай колькасці аркушаў, выкананых у разнастайнай тэхніцы.

Літаграфіі Бруна Конрада «Дыскусія па пытанню ўступлення ў вытворчы сельскагаспадарчы кааператыў» і «Вытворчая нарада» сведчаць аб умелні аўтара засяродзіць увагу на псіхалогіі людзей, іх узаемаадносінах, умелне пака-

заць чалавека ў калектыве.

Рытм працоўнага жыцця, яго характар мы бачым у каляровай гравюры «Будаўніцтва буравугольнага камбіната «Шварц Пумп» Эрвіна Вейса. Падобных работ некалькі. Яны дазваляюць адчуць пільную ўвагу мастакоў да тых здзяйсненняў у рэспубліцы, якія адбываюцца ў апошнія гады (Хельмут Зюманг — гравюр «Буйнапальнае будаўніцтва», «Узвядзенне будаўнічай пляцоўкі» і інш.). Для гэтых работ характэрна шматпланавасць, вырашаная, аднак, лаканічна.

Іншае мы бачым у гравюры Леа Грундзіг «Трое з брыгады». Тут вядома мастацка паказвае аблічча новых людзей, упэўненых у сабе, поўных пачуцця ўласнай годнасці, мэтанакіраваных. Вырашаны яны дакладнымі контурнымі лініямі.

Некаторыя творы графікі сведчаць аб тым, што мастакі ГДР інтэрнацыянальныя па свай-

му характару. Для іх творчасці ўласціва глыбокае адлюстраванне розных з'яў, якія адбываюцца ў міжнародным жыцці. Дастаткова назваць поўныя сімвалікі фотатыпіі малюнкаў Карла Эрыха Мюлера «Раўнапраўнасць у прафсаюзах» і «Германа-савецкае дружба», літаграфію Клаўса Вебера «Урачыстае ўручэнне зброі». Тут глыбока зразумета значэнне інтэрнацыянальнай дапамогі краінам, якія вызваляюцца ад ярма імперыялізму. Можна адзначыць і літаграфію «Дружба» Вальтэра Вомака і шэраг іншых цікавых работ.

Невялікая выстаўка мастакоў ГДР у пэўнай ступені паказвае грамадзянскую ўсхваляванасць, творчы актывнасць аўтараў, наколькі вялікія і шматгранныя творчыя стваральныя сілы мастакоў, здольных вырашаць грандыёзныя задачы сучаснасці.

Р. БАДЗІН.

ВАЛЬТЭР ВОМАКА. Кветна міру. (Літаграфія).

СЛОВЫ НА РАЗВІТАННЕ

(Заканчэнне. Пачаток на 7-й стар.)

сапсаваў настрой Андрэю. Ён зацята падумаў пра Максіма: спадзяецца блазан — на пярымы кінуцца яму. Нічога, абыдземся без яго. Калі ўжо ламанула ў патыліцы, пэўна ж уцяча, пабяжыць... за гарадской модай... Ён прыгадаў, як Максім прыбіраецца, калі ў кіно ідзе, і — аж сорамна зрабілася: штаны тыя вузкія на лямках, як прыліплі, брыдка глядзець... Усё, усё цяпер не падабалася ў паводзінах хлопца Андрэю.

Андрэй не заўважыў, як карова перайшла нешырокую балацівіну, падалася ў шкоду. Ён схмянуўся, калі жывёліна была ўжо ля жыта, ускочыў, трушком патупаў напярэймы ёй. Ірвануўся, пабег і падпасаў, пагрозліва ляскаючы пугаю, абгнаў яго. Андрэй спыніўся, пазіраў яму ўслед. «Ныгане зброду?» — чамусьці падумаў. І яму неспадзявана, мо першы раз у жыцці, захацелася, каб жыгануў. Тады б ён пасварыўся на Максіма, аблегчыў душу.

З сілаю апусцілася Максімава пуга. Але Андрэй не ўгледзеў, папала на карове ці не.

Калі хлопца зноў наблізіўся да яго, завінела бяшанка з-пад насерваў, якую ён падфутболіў. Бяшанка ўзляцела высока, апісала дугу і ўпала каля Андрэя. Максім падбег, зноў падчапіў яе...

— Гэта ж ногі скаціна паабразае, у яму куды-небудзь закінуў былі — не вытрымаў Андрэй.

— Без панікі, дзядзька, каровы ў капыты абу-тыя!

Максім зноў урэзаў выспяткам па бяшанцы. Доўга мардаваўся, аж спацеў. Здаволіўшыся, ён пашукаў, куды б закінуць яе. Не знайшоўшы зручнага месца, пачаў заганяць абцасам у зямлю.

— Глядзі, а то і сам нагу параніш, — глуха папярэдзіў Андрэй. — Пападзе іржа ў кроў — будзе бяды...

Блакiтнае неба вісела высока. Няўмоўны жаўрук прыгожа трапятая спрытнымі крыламі, узвіваўся ўгору, кідаўся ўніз, потым зноў узлятаў у светлы блакіт. І ўсё не змаўкаў, усё цягнуў сваю сярэбраную нітку.

Максім увагнаў у зямлю бяшанку, звернуў прытаптаў дзёрнам. Потым адшукаў жаўрука вачам, стаяў, шырока расставіўшы ногі, і радасна пазіраў на яго.

Ён неяк адразу паспакайнеў, задумаўся. Нават бровы-шчоткі сунуліся на пераносі. Дзіўна, але на гэты раз маўчанне хлопца чамусьці тансэма валава Андрэя: хай бы лепш ужо радзіва сваё завёў ці што, чым вась так моўчкі стаяць слупам?

Максім квіў сабе транзістар напрудвесні. Пакуль здаволіўся, адурываў галаву Андрэю. Уключыць яго на ўсю моц, пакладе ў траву — і ўскочыць. Гоце навісыціжкі. То каленны віхляе, то задам, то прысядзе, то выпнецца. І дзе ён такое бачыў? У кіно, мусіць, пагледзеўся.

— Што табе, цятры тут? Аж каровы адварочваюцца, — сердаваў Андрэй.

— Дурныя — дык і адварочваюцца, — смяляўся Максім.

Натоўкшыся, ён лез да Андрэя сляпіцаю, жартаваў:

— Давай і ты, дзядзька, паскачы! Я табе зараз польку якую ці барыню зладу...

Андрэй бурчаў тады на яго. А цяпер — хай бы ўжо і ўключыў свой транзістар, абы не маўчаў. Можна б пасля і сур'ёзная размова атрымалася ў іх...

Апоўдні кароў завярнулі на новы загон. Ціха, мякка шамацела пад нагамі густая трава. Андрэй час ад часу нагінаўся, зрываў травіну, павольна расціраў у пальцах — як, сухая?.. Дождыка бі і ў той жа час разважаў: мусіць, і пашпарт ужо ў кішэні ў хітругі, калі заўтра ў дарогу. Хто ж яму так хуценька тую даведку выдаў, каб пашпарт атрымаў? А ён — чаму шчыра не раскажа, чаму хавае, калі добрае што задумаў?

Чым больш разважаў Андрэй пра лёс Максіма, пра яго загадкавы легкадумны намер, тым больш супярэчлівымі рабіліся яго разважанні. Яно, канечне, кожны чалавек мае права жыць, як яму хочацца. А моладзь цяпер найбольш пабачыць імкненца. Свету паглядзець, людзей... Дык і права ж такое бацькі заваявалі маладым, і самім жыццём цяперашнім магчымаць такая ім ладзе-на... Але Сідар... Што сказаў бы Андрэю Сідар, каб даведаўся, што ён вась так пра Максіма — бяжы хоць ваду прадаваць, абы вачэй не мазоліў. І што ён сам сабе скажа потым?..

Андрэй, прыжмурываўшы вочы, пазіраў далёка ў бязмежнае сонечнае наваколле. Слухаў, як прыемна шамацела трава пад нагамі, як заўзята звінеў любы яго сэрцу спеў жаўрука і думаў: а пачні з ім сур'ёзную размову — зноў паверне на свае кепкі. Язык жа — як хвост у цюцкі: туды-сюды, туды-сюды... Не, сёння ўвечары ён зойдзе да Максімавай маці. Спачатку з ёй пагутарыць як след, калі яна патурае яму, калі ў яе цвёрдага радзіцельскага слова не знайшлося... Потым яны абое возьмуцца за Максіма. Ох і ўсядзе ж на гэтага смарчука Андрэй, ён яго абразуміць!

Пастухі моўчкі ступалі за статкам, занятыя кожны сваім.

Сонца схавалася ў агністых хмарах, заход ярка зачырванеў. Пасвяжэла, запахла нагрэтай за дзень зямлёй.

— Жывей варушыцеся, бач папаядаліся, аж не здыхаюцца, — зычна панукваў на кароў Максім. — Бо я зараз падам вам жквасці. А ну, варушыцеся!..

— Стаў ля варот.

— Дзераза, дзе ты там? — крыкнуў у кароўнік.

— А ты яшчэ тут, не збег да гарадской? — у топ яму адгукнулася Юля.

— Чакай, скажы мне спачатку, як кароў пакарміў — добра? От бачыш, яны цяпер па пуду

малака дадуць. Даі — выконвай сваё абавязальства. Талачыць жа чалавеку: мы — пасвім, а ордэн — ёй, даярцы... Дзер-раза... — Ён закінуўся вяслым бесклапотным рогатам. — Во тут на варотах падарунак сабе возьмеш — Дастаў з сумкі і паклаў на папярочыну вяслы букенік лугавых званочкаў. Крутнуўся, ажно раскрыліўся перакінуты праз плячо плашч-дажджавік.

— Ты куды так спяшаешся, задавака?

— На пасяджэнне аб'яднаных нацыяў...

— То пакажыся, ці не мурзаты ж хая? А то зганьбіш нашу ферму перад аб'яднанымі нацыямі.

— Пачакай, Максім, пойдзем разам, — раптам глуха азваўся і Андрэй.

— Некалі, дзядзька, справа. Прытым — неадкладная. Моднага саквайка ў мяне няма. Пазычыць трэба.

Максім ішоў лёгка, імкліва, здавалася, зараз раскіне рукі і пальціцы.

— Стой, кажу, спыніся! — Андрэй сам не чакаў, што крыкне так рашуча. — Чуеш?

Максім спыніўся, павольна, быццам штосьці прыгаварваючы, павярнуўся.

— Што ты так, дзядзька?.. Чаго так закрычаў? Мы яшчэ з табой пагаворым... Поўную справядачу табе дам, як наш старшыня калгаснаму сходу.

Сказаў, хацеў ісці. Ды штосьці затрымала яго, уважліва зірнуў на Андрэя. Тое, што неспадзявана ўбачыў, уразіла: у вачах старога, гэтага скупога на цёплыя словы, на пачуцці чалавека, блішчэлі слёзы. Тады, сам не ведаючы, як гэта ў яго атрымалася, Максім абхапіў Андрэя за плечы, прыгарнуў да сябе:

— Я ж, дзядзька, на адзін дзень толькі. У Гомель, у школу механізацыі дакументы толькі адвезу. Хорошая школа, машыністаў шырокага профілю выпускае. А не гаварыў табе — каб гэта, як залічачь, сюрпрыз быў.

Андрэй варухнуў плячом, адхінуўся. Некалькі секунд яны моўчкі пазіралі адзін на аднаго. У шэрых задумных вачах Максіма застыла вінагатасць. Раптам яны як бы пасвятлелі, у іх засвяціліся, заскакалі знаёмыя дзёрзкія агеньчыкі.

— А хочаш, дзядзька — давай і твае дакументы адвезу. Усё роўна спецыяльнасць твая аджывае. Бачыў — на пашу бетонныя слупы возыць. Каровы за электрагарадской будучы павіцца. Дык давай, адвезу, во старшыні калгаса будзе сюрпрыз!

Падрабляючыся пад расцяжыны голас старшыні, ён прабасіў:

— Навукова-тэхнічная рэвалюцыя, таварышы, і ў наш калгас ідзе... Дык ты падумаў, дзядзька, а я пабег, мне ж яшчэ сакваляк раздабыць трэба.

З-за ракі пацягнула туманам. На бярозкі, што радком ціснуліся адна да адной у канцы двара, наляцеў раптоўны вецер. Дрэўцы зашумелі, загаманілі веццем. А вецер паказываў іх і пугаваў далей. Андрэй пазіраў у той бок, дзе за бярозкамі знікла дужая, зграбная постаць Максіма, падумаў: «Ну і шугайда, хлебам не кармі — дай толькі пазубаскаліць». Вусны яго кранула ціхал ўсмішка.

ДА СЛАЎНАГА ЮБІЛЕЮ

Працоўныя Прыдзвінскага краю рыхтуюцца дастойна сустрэць 30-годдзе вызвалення Віцебска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 1000-годдзе заснавання горада. Партыйным і камсамольскім бюро мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педінстытута распрацаваны канкрэтныя мерапрыемствы ў гонар маючага адбыцца свята. У час зімовых канікул калектыў студэнтаў і выкладчыкаў выязджаў з перасоўнай мастацкай выстаўкай у раённыя цэнтры вобласці. Было прачытана 87 лекцый па выяўленчаму мастацтву. Выстаўку наведала больш за 3 тысячы чалавек.

Кафедрай малюнка і жывапісу аб'яўлены конкурс на лепшую работу, прысвечаную юбілею Віцебска. Кафедра дэкаратыўнага мастацтва і працы аб'явіла конкурс на лепшы плакат.

Прыцягвае ўвагу шматфігурная кампазіцыя В. Касцючэнікі «Заснаванне Віцебска». Карціна гэта — выразны вобразны расказ. Уся плоскасць палатна старанна прапрацавана, прадумана кампазіцыйна. Тут няма пустот, непатрэбных дэталей, знешняй жывапіснай эфектыўнасці.

За апошні час у дыпломнікаў выразна выявілася цікакасць да графікі. Разам са шматфігурнымі кампазіцыямі значнае месца займаюць тэматычныя цыклы, прысвечаныя

Віцебску сучаснаму. «Віцебск індустрыяльны» — так назваў серыю лінагравюр В. Карабоў. Слаўную старонку з гісторыі партызанскага руху на Віцебшчыне ўваскрашае на палатне «Партызаны» Н. Мішчанка.

Серыю акварэлей прысвяціла тэме «Віцебск да 1000-годдзя» Г. Васілевіч. На занятках па афармленню студэнты распрацоўвалі эскізы значкоў, займаліся інкрустацыяй. Цікавая па задуме і мастацкаму выкананню серыя плакатаў да 1000-годдзя Віцебска Я. Шуневіч. Суверенныя вазы Л. Сідарэнка таксама атрымалі высокую ацэнку дзяржаўнай камісіі. Гравіраваныя шкатулкі М. Бярэзіна, чаканка Л. Клушанкова «Віцебск рэвалюцыйны» (трыпціх), чаканка А. Бярэзіна «Віцебск» і шэраг іншых работ экспанаваліся на выстаўцы. Некаторыя дыпломнікі афармляюць новы корпус інстытута. І тут, у афармленні холаў і кабінетаў, тэма гісторыі Віцебска знайшла сваё адлюстраванне. Так, В. Кадоліч і У. Правамінскі афармляюць музей працоўнай славы, В. Жолудзь і У. Міронаў — музей баявой славы, Л. Княжышча працуе над дыпламам «Віцебск стары». І. Сцепаненка прысвячае сваю работу той жа тэме.

У. ПРАКОПЦАУ,
студэнт Віцебскага педагагічнага інстытута.

Амаль няма такога чалавека, які б не захапляўся прыгажосцю лесу. Адно любяць яго за таямнічасць і прахалоду, іншыя — за чысціню паветра і г. д. Але менш за ўсё людзі заўважаюць у лесе цуды, якія стварыла сама прырода. Для гэтага патрэбна вострая назіральнасць, нават фантазія. Тады ў чалавека амаль кожная галінка, сучок, вылезшы з зямлі карэньчык, загавораць, нешта скажуць. Чалавеку спачатку здараецца ўбачыць тое, што ён стварае ва ўяўленні, а потым, прыкладшы трохі працы,

умельства, атрымоўваецца лясная скульптура, якой ужо кожны можа даць пэўную назву.

Х. С. Хрышчановіч — адзін з членаў секцыі «Прырода і фантазія». Секцыя створана два гады назад Беларускай рэспубліканскай таварыствам аховы прыроды. У ёй аб'яднаны таленавітыя майстры лясной скульптуры. Іх фантазія і ўмельства рукі пераўтвараюць карэньчыкі, сучкі, зарослыя мохам карчы ў зялёныя, птушак, казачных персанажаў.

На здымку — Х. С. Хрышчановіч.
Фота П. НАВАТАРАВА.

ПОСПЕХ АКАДЭМІЧНАЙ...

Каля 900 твораў жывапісу, скульптуры, графікі, мастацтвазнаўства прадстаўлена на выстаўцы, прысвечанай дваццаціпяцігоддзю пераўтварэння Усерасійскай акадэміі мастацтваў у Акадэмію мастацтваў СССР. Тут прадстаўлены работы першых правадзейных членаў акадэміі — яе заснавальнікаў — М. Авілава, В. Бялыніцкага-Бірулі, А. і С. Герасімавых, І. Грэбара, А. Дайнекі, Б. Іагансона, М. Манізера, В. Мухінай, А. Пластива, М. Сар'яна, К. Юона і іншых. І тых, хто нядаўна закончыў свае творы і сцвярджае багацце і шматграннасць мастацтва сацыялістычнага рэалізму.

Сярод удзельнікаў выстаўкі — дзесяць Герояў Сацыялістычнай Працы, дзевятнаццаць лаўрэатаў Ленінскай прэміі, восемдзят пяць лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі СССР, шэсцьдзесят шэсць народных мастакоў СССР, пяцьдзесят восем народных мастакоў саюзных рэспублік.

Вялікую цікакасць наведвальнікаў выстаўкі выклікае творчасць нашых землякоў. З Дзяржаўнага рускага музея, Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі, Дзяржаўнага мастацкага музея БССР дастаўлены на выстаўку

карціны «Карункі зімы», «Лотаць зацвіла», «Горкі Ленінскія. Любімая аляя Ільіча», «Задумныя дні восені» правадзейнага члена Акадэміі мастацтваў СССР, народнага мастака РСФСР і БССР, выдатнага майстра пейзажу Беларусі і сярэдняй паласы Расіі Вітольда Казанавіча Бялыніцкага-Бірулі.

Творчасць правадзейнага члена Акадэміі мастацтваў СССР, народнага мастака СССР, аўтара многіх помнікаў, устаноўленых у розных гарадах Саветаў Саюза, майстра манументальнай і станковай партрэтнай скульптуры Заіра Ісакавіча Азгурова прадстаўлена арыгінальнымі работамі.

Прыкметнае месца ў экспазіцыі займаюць і творы іншых нашых землякоў, якія пераехалі затым у Маскву і Ленінград — народных мастакоў Саветаў Саюза Якова Дарафеевіча Ромаса, лаўрэата Ленінскай прэміі 1974 года Яўсея Яўсеевіча Маісеевіча, народнага мастака РСФСР, заснавальніка новага сучаснага пейзажнага жывапісу Георгія Рыгоравіча Ніскага.

Творы жывапісу, якія пакзаваюцца на выстаўцы, скульптуры, графікі, тэатральна-дэкаратыўнага мастацтва, створаныя за гады Саветскай улады, гаво-

раць аб тым, што вялікі калектыў мастакоў, аб'яднаны Акадэміяй мастацтваў СССР, змог стварыць сапраўды вечны мастацкі каштоўнасці, якія ўзбагацілі сусветную мастацкую культуру.

Выстаўка карыстаецца велізарным поспехам. За час работы ў Цэнтральнай выставачнай зале Масквы і залах Акадэміі мастацтваў на ёй пабывалі трыста тысяч аматараў выяўленчага мастацтва. Цяпер выстаўка экспануецца ў Ленінградзе.

А. КАСЯНКОЎ.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА».

«МАСТАЦКІЯ ЎЗОРЫ І... ГРАНЁНАЯ ШКЛЯНКА»

Пад такім загалоўкам 5 красавіка была надрукавана карэспандэнцыя мастацтвазнаўцы Ф. Валадзько, у якой гаварылася аб недахопах у рабоце эксперыментальнага ўчастка на Барысаўскім шклозаводзе імя Дзяржынскага.

Як паведаміў нам намеснік міністра Міністэрства прамысловасці будаўнічых матэрыялаў БССР С. Ануліч, карэспандэнцыя абмяркоўвалася на пасяджэнні мастацкага савета міністэрства і на нарадзе інжынерна-тэхнічных работнікаў і мастакоў з удзелам работнікаў міністэрства і галоўнага інжынера шклозавода імя Дзяржынскага А. Караля.

У сучасны момант на шклозаводзе імя Дзяржынскага ёсць ўсе ўмовы для работы мастакоў па стварэнню новых відаў вырабаў масавай вытворчасці і высокамастацкіх дэкаратыўных вырабаў з крышталю, каляровага і бясколернага шкла.

За апошні час на прадпрыемстве праведзена вялікая работа па ўдасканаленню тэхналогіі вытворчасці. Варка і выпрацоўка крышталёвых і каляровых вырабаў праводзіцца па прагрэсіўнай тэхналогіі ў ваннавых печах непарыўнага дзеяння — замест гаршковых печаў перыядычнага дзеяння. Гэта дазволіла значна павысіць якасць шкломасы.

Мастакам заводу прадстаўлена поўная магчымасць выкарыстоўваць у неабмежаванай колькасці высаканаснае шкло для здзяйснення сваіх задум.

Аўтар карэспандэнцыі Ф. Валадзько, магчыма, не дэталёва разабраўся ў рабоце эксперыментальнага ўчастка на заводзе. Наадварот, у студэні яго пашырылі, калі раней у распараджэнні мастакоў знаходзілася адна эксперыментальная брыгада, то цяпер на базе гэтай брыгады створаны чатыры. Графік работы брыгад пабудаваны такі, каб штодзённа ў першую змену адна з іх працавала з мастакамі.

Стварэнне гэтых брыгад дазволіць хутчэй укараніць у вытворчасць распрацоўкі мастакоў, так як у вясенні і ўначы змены брыгады будуць заняты асваеннем новых відаў вырабаў.

Міністэрствам прамысловасці будаўнічых матэрыялаў БССР дана загад кіраўніцтву заводу ўмацаваць створаныя брыгады найбольш кваліфікаванымі рабочымі, а таксама намяндзіраваць асобных членаў брыгад на перадавыя заводы краіны для ўдасканалвання свайго майстэрства.

ПАЛЕСКІ ЎМЕЛЬЦА

Канстанцін Кандратавіч Казелка горадзе ў Давыд-Гарадоцкай мінскай вобласці. Гэта яго родная работа. Але ў вольны час ён не пакідае мастацтва. Работы на дрэву, лепка розных гірабаў — галоўнае ў творчасці Канстанціна Кандратавіча.

К. Казелка — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, за самадзейную народную творчасць удастоены залатога і бронзавага медалёў ВДНГ, медалі «За працоўную аданак». Работы Казелкі дэманстраваліся на розных выстаўках нашай краіны і за мяжой: у Польшчы, Канадзе, Аргенціне і Францыі.

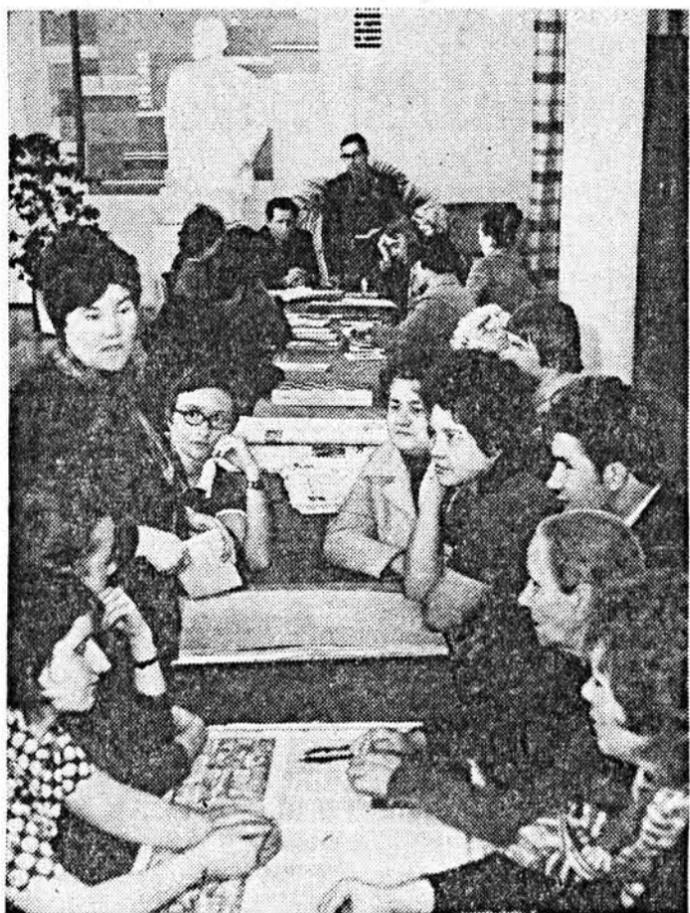
У майстэрні народнага ўмельца многа новых работ, якія адлюстравваюць жыццё беларускага народа ў мінулым і сёння.

На здымках — работы К. Казелкі «На полі Куліковым» і «Партызаны ў походах».

Фота Р. АЛЫМАВА.

ДЛЯ АМАТАРАЎ КНІГІ

Клуб выбаршчынаў працуе ў Палацы культуры салігорскага камбіната «Беларуськалій». У плане яго работы — лекцыі, гутаркі, вечары адпачынку. У клубе ёсць стол давадка, абсталяваны стэнды літаратуры аб савецкай выбарчай сістэме.
На здымку — агітатар, загадчыца палітычна-масавага аддзела Палаца культуры Валяціна Іванаўна Міклашэвіч гутарыць з выбаршчыкамі.

Фота П. НАВАТАРАВА. (БЕЛТА).

ТВОРЫ ПІСЬМЕННІКАЎ — НУРЭКУ

У пачатку сёленага года адбылася сустрэча супрацоўнікаў і аўтараў часопіса «Дружба народаў» з будаўнікамі Нурэкскай ГЭС. У ёй удзельнічаў і Віктар Карамзаў. У пятым нумары часопіса ён выступае з артыкулам

«Вясной, у канцы студзеня...», у якім дзеліцца ўражаннямі аб гэтай пасадцы.

Пісьменнікі з усіх саюзных рэспублік пасылаюць будаўнікам свае кнігі. Атрыманы творы Івана Мележа і Івана Навуменкі.

Вялікі пралетарскі пісьменнік Максім Горкі заклікаў: «Любіце кнігу — крыніцу ведаў». Нідзе ў свеце не чытаюць столькі, колькі ў нашай краіне, дзе кніга стала пастаянным спадарожнікам жыцця кожнага чалавека, якога б узросту ён ні быў, якой бы прафесіі ні прысвяціў сябе.

Вось чаму з такім задавальненнем мільёны савецкіх чытачоў успрынялі вестку аб стварэнні Усесаюзнага добраахвотнага таварыства аматараў кнігі. Наш карэспандэнт папрасіў старшыню Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю М. І. Дзяльця пракаменціраваць гэтую падзею.

— Мы ганарымся тым, — гаворыць Міхаіл Іванавіч Дзялец, — што наша радзіма займае першае месца ў свеце як па колькасці літаратуры, што выдаецца, так і па колькасці чытачоў. Дастаткова адзначыць, што толькі ў мінулым годзе ў нашай рэспубліцы было выдадзена звыш 2600 назваў кніг і брашур агульным тыражом 30 мільёнаў экзэмпляраў. Усяго ж за гады Савецкай улады ў Беларусі гэты паказчык склаў адпаведна — 50 тысяч і 611,6 мільёна.

З кожным годам пашыраецца абмен культурнымі каштоўнасцямі паміж народамі нашай краіны, краін сацыялістычнай сроджынацы. У гэтым абмене важную ролю адыгрывае кніга. Нагадаю, што летась у Мінску адбыліся выстаўкі ўкраінскай, узбекскай і малдаўскай кнігі, а беларускай — адпаведна ў Кіеве, Ташкенце і Кішыніеве. Сёлета вялікім поспехам карысталася ў нас экспазіцыя літоўскай

кнігі. Мы паказвалі сваю кніжную прадукцыю працоўным Ервана.

Сталі традыцыйнымі выстаўкі кніг Польскай Народнай Рэспублікі і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ў Мінску, Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі і Народнай Рэспублікі Балгарыі — у Гомелі і Магілёве.

20 чэрвеня ў Мінску адкрыецца Усесаюзная выстаўка ваенна-патрыятычнай літаратуры, прысвечаная 30-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У нашай краіне нарадзіўся, так сказаць, новы тып чытача. Тысячы і тысячы рабочых, калгаснікаў, інжынераў, аграномаў, педагогаў, студэнтаў не толькі ўважліва сочаць за літаратурным жыццём, але і актыўна з гарачай зацікаўленасцю ўдзельнічаюць у прапагандзе і распаўсюджванні кнігі. Сёння цяжка ўявіць сабе не толькі горад, нават вёску, дзе б не было кнігарні, бібліятэкі, гуртка аматараў кнігі.

Цяпер у рэспубліцы налічваецца больш дваццаці тысяч энтузіястаў — грамадскіх распаўсюджвальнікаў літаратуры, якія аддаюць любімай справе свой вольны час.

Трэба падкрэсліць выдатную ролю, якую адыгрываюць у прапагандзе і распаўсюджванні кнігі нашы беларускія пісьменнікі — П. Броўка, М. Танк, І. Шамаякін, І. Мележ, Я. Брыль, І. Навуменка, М. Аўрамчык і многія іншыя, якіх добра ведаюць чытачы не толькі па іх творах, але і па асабістых сустрэчах у бібліягэках, кнігарнях, на прапрыемствах, у школах.

Два з паловай гады назад у Мінску адбыўся другі Усесаюзны злет прапагандыстаў кнігі.

На ўсю краіну прагучаў тады заклік — з партыйнай страпасцю, камсамольскім запалам неслі кнігу ў масы.

За гэты час у рэспубліцы было адкрыта звыш 540 новых народных кніжных магазінаў і кіёскаў. Сотні масавых бібліятэк займаюцца цяпер продажам кніг на грамадскіх асновах. Створана больш як 400 новых клубаў кнігалюбаў, саветаў садзеяння распаўсюджвання літаратуры.

У мінулым годзе сіламі грамадскай было прададзена літаратуры на мільён рублёў.

Многія народныя кніжныя магазіны, бібліятэкі сталі спраўнымі цэнтрамі прапаганды літаратуры. Пачынаючы з 1972 года, па прапанове ўдзельнікаў усесаюзнага злету ў Мінску было арганізавана сацыялістычнае саборніцтва грамадскіх распаўсюджвальнікаў, у якім актыўна ўдзельнічаюць энтузіясты з Расійскай Федэрацыі, Украіны, Беларусі, Малдавіі, Казакстана, Літвы і іншых саюзных рэспублік.

Стала відэаочна, што цяпер рух кнігалюбаў дасягнуў такога ўзроўню, калі неабходна стварэнне арганізацыі, якая аб'яднала б на шырокай дэмакратычнай аснове ўсіх аматараў кнігі.

— Якія галоўныя задачы новага таварыства!

— Усесаюзнае добраахвотнае таварыства аматараў кнігі павінна садзейнічаць паліпшэнню прапаганды літаратуры, яе актыўнаму выкарыстанню ў камуністычным выхаванні працоўных, шырокаму прыцягненню грамадскасці да распаўсюджвання літаратуры, а таксама аб'яднанню і каардынаванню дзейнасці кнігалюбаў.

ДУМКИ

ПАСЛЯ АГЛЯДУ

А Д С Л О У Ў —

за два дні да гэтага было прысвоена званне народнага.

Пачала лепш ставіцца да самадзейных калектываў адміністрацыя асобных прадпрыемстваў, навучальных устаноў і іншых арганізацый. Пра гэта гаворыць хоць бы тое, што многія калектывы маюць па два комплекты сцэнічных касцюмаў, ды і іншыя іх патрэбы заўсёды задавальняюцца. Нагадаем цікавы прыклад. Спецыяльна для заняткаў народнага хору Віцебскай панчошна-трыкатанай фабрыкі да Дома культуры была зроблена дабудова, і самадзейныя артысты атрымалі ўласнае памяшканне. А калі ў гэтым годзе было вырашана правесці ўсесаюзны агляд самадзейнасці сельскагаспадарчых інстытутаў, то рэктар Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, прафесар К. Сонцаў здолеў прыняць у Горках прадстаўнікоў 87 навучальных устаноў з усяго Савецкага Саюза.

Добрыя адносіны да артыстаў-аматараў спрыяюць магчымасці зрабіць самадзейнасць сапраўды масавай. І гэта яскрава пацвердзіў конкурс: большасць калектываў была даволі мнагалюднай (па 60, 80, 100 і больш удзельнікаў). І трэба сказаць, што колькасць выканаўцаў не перашкаджала добраму спяванню, а наадварот — дапамагала дамагчыся яркага, магутнага гучання.

ХТО Ж СТАЎ пераможцам конкурсу? Журы пад старшынствам заслужанага дзельца мастацтваў

БССР Ю. Семіянік аднадушна выказала думку, што першай прэміі заслугоўвае калектыв народнага хору Дома культуры Мінскага будтрэста № 5 (кіраўнік С. Дробыш). У хоры 66 спевакоў і 11 аркестрантаў. Тут былі і элітнасць харавых партый, і чысціня інтанацыі, і выразнасць, і майстэрства, якое набліжаецца да ўзроўню прафесійнага.

Хор Палаца культуры Мінскага трактарнага завода (кіраўнік М. Дрыпеўскі) заваяваў першае месца сярод харавых капэл. Калектыв паказаў высокую вакальную культуру, спяваючы без фарсіроўкі гуку, з яснай дыкцыяй і тонкімі нюансамі.

Другое месца сярод капэл заняў хор Палаца культуры Белсаўпрофа (кіраўнік І. Кліонскі). Капэла выступіла задушэўна, гучна і інтанацыйна чыста. Адчувалася, што калектыв мае свой выканаўчы стыль, добрую нюансіроўку. Ён надзвычай працавіты і, акрамя ўласных канцэртаў, прымае актыўны ўдзел у рабоце опернай студыі палаца.

Сярод народных хораў другое месца прысуджана калектыву Брэсцкага абсаўпрофа (кіраўнік А. Шутаў). Калектыв мае свае адметныя рысы, арыгінальную манеру выканання. Ён нястомна шукае свежыя фарбы. Апануцыя ў прыгожыя нацыянальныя касцюмы, харысты спяваюць эмацыянальна.

Трэцяе месца сярод народных хораў падзялілі калектывы Палаца культуры

Белсаўпрофа (кіраўнік М. Хаўхлянец) і Магілёўскай швейнай фабрыкі імя Валадарскага (кіраўнік Г. Абух). Абодва хоры выступілі з цікавымі, змястоўнымі праграмамі і на высокім мастацкім узроўні. Варта прыняць пад увагу нараканні харыстаў палаца Белсаўпрофа на тое, што ім вельмі рэдка даводзіцца рэпэціраваць на сваёй сцэне.

Вялікая творчая праца была праведзена ў народнай харавой капэле Віцебскага медінстытута (кіраўнік Ю. Гразноў). Гэты калектыв на конкурсе быў самым шматлікім (109 выканаўцаў). Нягледзячы на вялікую акадэмічную загрузанасць студэнтаў і штогадовае новае папаўненне, якое перашкаджае дамагчыся стабільнасці калектыву, ён выступіў са складанай праграмай акапальных хораў і на конкурсе заваяваў трэцяе месца.

З аднародных хораў лаўрэатамі конкурсу сталі мужчынскі хор інтэрната № 1 Мінскага аўтазавода (кіраўнік — заслужаны дзельца культуры БССР М. Ільчоў) і мужчынскі хор завода «Лідсельмаш» (кіраўнік А. Несцяровіч). Першы з іх эмацыянальна і насычана выканаў твор арганізатара гэтага хору У. Алоўнікава — «Песню аб Брэсцкай крэпасці». Даводзіцца толькі пашкадаваць, што склад хору паменшыўся з 80 чалавек да 30. Здаўляе і тое, што хор даўно не абнаўляў свой рэпертуар.

Сярод вакальных ансамб-

ЯКІ МУЗЫЧНЫ інструмент самы просты і ў той жа час самы дасканалы? Не патрабуе ні спецыяльнага футарала, ні настройкі. Гэта — чалавечы голас! А якое багацце песеннага матэрыялу для яго назапашана за многія стагоддзі! Да незлічоных скарбаў народнай творчасці далучаюцца песні і хоры рускіх і зарубешных кампазітараў-класікаў, лепшыя творы савецкай музыкі, у тым ліку і беларускіх майстроў мастацтва. Словам, спяваць ёсць што — была б ахвота!

А яна якраз і ёсць! Пра гэта сведчыць амаль паўмільённая армія аматараў самадзейнасці рэспублікі. Не адна сотня тысяч з іх аб'яднана ў шматлікіх харавых капэлах, народных, мужчынскіх і жаночых хорах, разнастайных вакальных ансамблях. Многія з іх плённа працуюць і атрымалі ганаровае званне народных калектываў Беларусі. Плён іх дзейнасці ў тым, што, напрыклад, за мінулы год народныя хоры рэспублікі наладзілі кал дзюх тысяч канцэртаў, на якіх прысутнічала больш за паўмільёна слухачоў.

Які ж мастацкі ўзровень гэтых калектываў? Што цікавага наблілі яны за апошнія гады? Ці з'яўляецца масавым іх мастацтва і як уздзейнічаюць яны на артыстаў-аматараў і слухачоў? Як складаецца іх рэпертуар?

Даволі поўныя адказы на ўсе гэтыя пытанні даў першы рэспубліканскі агляд конкурсу народных харавых калектываў прафсаюзаў Беларусі, які працягваўся каля двух месяцаў. У конкурсе ўдзельнічала больш трох дзесяткаў хораў.

Нельга не адзначыць, што большасць калектываў, якія прынялі ўдзел у конкурсе, спяваюць з добрым адчуван-

нем ансамбля, музычна пісьменна. У хорах праводзіцца вучэбна-выхаваўчая работа, якая павышае агульную культуру самадзейных артыстаў. Дзякуючы гэтаму ў час конкурсу гучалі многія складаныя акапальныя творы: «Аве верум» Моцарта, «Салоўка» і «Пачавала хмарка залатая» Чайкоўскага, «Ты заспявай мне тую песню» Свірыдава, «Мадрыгал» Мантэвердзі, «Аве Марыя» Шуберта, «Вязень» Грачанинава і мноства складаных апрацовак беларускіх народных песень і твораў нашых кампазітараў: У. Алоўнікава, Ю. Семіянік, І. Лучанка, І. Кузняцова, Г. Вагнера і іншых.

Значна патэпшыўся і стаў мацнейшы склад кіраўнікоў самадзейных хораў. Большасць з іх мае вышэйшую музычную адукацыю, але не адстае і «сярэдняе» звяно — выпускнікі музычных вучылішчаў. Кіраўнікі хораў народнага стылю імкнуцца да падбору аднародных галасоў, з лёўнай тэмбравай афарбоўкай і з народнай выканаўчай манерай.

У ходзе падрыхтоўкі і правядзення конкурсу некаторым харавым калектывам было прысвоена званне народнага. Гэта хор народнай песні Гомельскага абутковага вытворчага аб'яднання «Праца» (кіраўнік І. Галко), хор Магілёўскай швейнай фабрыкі імя Валадарскага (кіраўнік Г. Абух), хор Дома культуры Бабруйскага вытворчага дрэваапрацоўчага аб'яднання (кіраўнік М. Плоткін), мужчынскі хор завода «Лідсельмаш» (кіраўнік А. Несцяровіч).

Цікава, што адкрыў агляд-конкурс самы малады хор народнай песні Баранавіцкага баваўняна-папяровага камбіната імя Ленінскага камсамола Беларусі, якому толькі

ГОСЦІ МІНЧАН-СЛОЌІМЦЫ

Стрэл уначы. Забіты яшчэ адзін актывіст, забіты камсамалец — будаўнік новага жыцця. Драма маладых драматургаў Р. Смольскага і Ю. Сохара «Разбег» паказвае на сцэне баявую дзейнасць беларускіх камсамольцаў дваццатых гадоў, іх захопленасць жыццём, самаадданасць, вернасць ленінскім заповятам.

З гэтым спектаклем мінскага глядача пазнаёміў Слоні́мскі народны тэатр у Палацы культуры трактарнага

завода. Калектыў энтузіястаў шчыра вітаў народны артыст СССР Р. Шырма. Паказаць сваю работу ў сталіцы Беларусі — вялікі гонар і высокая адказнасць. Рэспубліканскі дом народнай творчасці дае магчымасць народным калектывам выступіць у Мінску са сваімі лепшымі работамі. Ужо выступаў Мазырскі тэатр, цяпер — слоні́мцы. Ствараецца своеасаблівы тэатр народнай творчасці, удзельнічаць у якім будуць і народныя калектывы іншых жанраў — хоры, капэлы, ан-

самблі песні і танца, аркестры.

Чвэрць веку працуюць энтузіясты Слоні́мскага народнага тэатра. У спектаклі «Разбег» мінчане ўбачылі шчаслівае спалучэнне ў адзіным ансамблі ветэранаў тэатра К. Палішчук, А. Маліка, Е. Ануфрыюк, В. Піменава, К. Ярашчука і маладых выканаўцаў А. Цярэніна, Т. Клыбкі, В. Салтусавы, Л. Валок і іншых.

Пасля адбылося абмеркаванне спектакля.

На заключным канцэрце абласнога фестывалю фальклорнага мастацтва ў Віцебску перапоўненая глядзельная зала доўга шчыравала, вітаючы самадзейны калектыў з Гарадоцкага раёна, які паказваў свае тэатралізаваныя «Вярэцкія пасядзелкі».

Фота М. ШМЕРЛІНГА.

Менавіта гэтыя задачы былі пакладзены ў аснову праекта статута таварыства.

Трэба яшчэ падкрэсліць, што ў статуте таксама вызначаны правы і абавязкі членаў, структура і кіруючыя органы. У практыцы статута, у прыватнасці, адзначаецца, што работа таварыства будзе будавацца на аснове прынцыпаў дэмакратычнага цэнтралізму, шырокай ініцыятывы і самадзейнасці аматараў кнігі.

Безумоўна, таварыства зможа аказаць вялікую дапамогу ў вывучэнні інтарсаў і запатрабаваных чытачоў, прыме ўдзел у арганізацыі народных кнігарань і кіёскаў, школьных кааператываў, грамадскіх бібліятэк на прадпрыемствах, установах, пры домакіраўніцтвах і г. д.

Таварыства будзе таксама спрыяць развіццю букіністычнага гандлю, наладжваць культурныя сувязі з замежнымі таварыствамі аматараў кнігі.

— Хто можа быць членам таварыства?

— Кожны грамадзянін. Калектывнымі членамі — дзяржаўныя прадпрыемствы, культурна-асветныя ўстановы, кааператывы і грамадскія арганізацыі, навучальныя ўстановы, творчыя саюзы.

Падлеткі да часнаццаці гадоў будуць аб'ядноўвацца ў юнацкія секцыі пры школах, масавых дзіцячых установах.

Член таварыства атрымае членскі білет і нагрудны значок. Ён мае права прымаць удзел ва ўсёй арганізацыйнай, прапагандысцкай, навукова-метадычнай дзейнасці таварыства, выбіраць і быць выбраным у кіруючыя органы таварыства. Усе члены таварыства будуць карыстацца кансультацыямі па выбары літаратуры, метадыцы работы з кнігай.

Калектывныя члены могуць выстаўляць сваіх прадстаўнікоў з правам рашаючага голасу для ўдзелу ў канферэнцыях, з'ездах, удзельнічаць у мас-

вых мерапрыемствах па прапагандзе і распаўсюджванню кнігі.

— Па якім прынцыпе будзе будавацца структура таварыства?

— Па тэрытарыяльна-вытворчаму. Яго арганізацыя будзе таварыства аматараў кнігі ў саюзных рэспубліках, якія ў сваю чаргу будуць мець у гарадах і раёнах свае аддзяленні, а па месцы работы ці жыхарства членаў таварыства — прывічныя арганізацыі.

Вышэйшым кіруючым органам усесаюзнага таварыства з'яўляецца з'езд, які будзе склікацца раз ў пяць гадоў.

У перыяд паміж з'ездамі ўсёй дзейнасцю таварыства кіруе цэнтральнае праўленне. З яго складу выбіраецца прэзідыум — выканаўчы орган таварыства.

У абавязкі прэзідыума ўваходзіць планаванне дзейнасці таварыства. Ён будзе працаваць у цесным кантакце з Дзяржкамвыдатам СССР, Міністэрствам культуры, Міністэрствам народнай асветы, ВЦСПС, Саюзам пісьменнікаў і іншымі арганізацыямі.

— Якія грашовыя сродкі будзе мець таварыства?

— Сродкі ўтвараюцца з уступных членскіх узносаў, прыбыткаў ад выдавецкай дзейнасці і правядзення культурна-масавых мерапрыемстваў, добраахвотных узносаў арганізацый і кнігалюбаў.

Усесаюзнае таварыства, а таксама таварыствы саюзных рэспублік, гарадскія раённыя арганізацыі знаходзяцца на самастойным балансе.

Можна не сумнявацца, што Усесаюзнае добраахвотнае таварыства аматараў кнігі стане сур'ёзнай і дзейснай грамадскай сілай у камуністычным выхаванні працоўных. Дзякуючы стварэнню таварыства рух кнігалюбаў атрымае стройную сістэму, трывалую аснову для свайго далейшага развіцця.

ДА СПРАВЫ

ляў вызначыўся жаночы вакальна-этнографічны калектыў «Лявоніха» з саўгаса «Сцяг Кастрычніка» Бярэзінскага раёна (кіраўнік Г. Яфрэмаў). Старанна адшукваючы дымаленты народнай творчасці, ансамблісты ўводзяць у свой рэпертуар самыя лепшыя з іх, і таму праграма выступленняў і манера выканання калектыву надзвычай цікавыя і змястоўныя. Думаецца, што гэта магло б быць прыкладам не толькі для іншых вакальных ансамбляў, але і для народных хораў.

На добрым узроўні выступілі народныя харавыя капэлы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (кіраўнік Н. Палыя), Бабруйскага дома настаўніка (кіраўнік І. Луцук) і настаўнікаў горада Брэста (кіраўнік І. Вінаградва). Гэтыя гры хоры мы вылучаем таму, што ў пераважнай большасці студэнты ўніверсітэта з цягам часу стануць настаўнікамі, а два іншыя складаюцца з педагогаў. А калі настаўнік любіць спяваць, то палюбіць і вучні (а па словах Ушынскага, «калі заспявае школа, заспявае і народ»).

Агляд паказаў, што ў многіх хорах — невялікія і слабыя мужчынскія групы. А кіраўнік хору брэсцкіх настаўнікаў І. Вінаградва знайшла цікавы спосаб, як выйсці з гэтага становішча. Яна смела аб'яднала з групай тэнараў некалькі нізкіх жаночых альтаў і атрымала ўзмоцненую тэнаровую

групу. Прыклад варта пераймання іншымі калектывамі самадзейнасці.

ШТО Ж ЗАСМУЦІЛА нас у час конкурсу? І ці правільным шляхам ідуць некаторыя аматарскія калектывы? На нашу думку, самадзейнасць рэспублікі заклякана прапагандаваць творчасць нацыянальных кампазітараў. А між тым, многія калектывы не ўключылі ў праграму сваіх выступленняў ніводнай песні беларускіх майстроў музыкі. Гэта хор рускай песні Полацкага завода шкловацкага (кіраўнік А. Конюхаў), Гомельскага вытворчага дрэваапрацоўчага аб'яднання (кіраўнік — заслужаны дзеяч культуры БССР М. Бяспалаў), мужчынскі хор Палаца культуры Аршанскага завода «Легмаш». А народны хор Віцебскай панчошна-трыкотажнай фабрыкі (кіраўнік — заслужаны дзеяч культуры БССР В. Гарбатоўскі) у цікава складзенай, тэматычнай праграме выканаў толькі адну песню і апрацоўку свайго ж кіраўніка.

Кіраўнікі некаторых калектываў тлумачаць адсутнасць беларускага рэпертуару сваёй назвай, маўляў, у нас «Хор рускай песні». Але, калі ўжо гаварыць пра гэта, то ў якасці прыкладу можна нагадаць Дзяржаўны хор рускай песні імя Пятніцкага. У рэпертуары якога ёсць нямала песень розных народаў СССР.

Ніводнага твора беларускай музыкі, акрамя адной

апрацоўкі пародай песні, не ўключыла ў сваё выступленне адна са старэйшых народных капэл клуба чыгуначнікаў Брэсцкага вузла (кіраўнік — заслужаны артыст БССР М. Шошчыц). Акрамя таго, спяваць калектыў пачаў значна горш. Да таго ж наадта часта гучала прозвішча аднаго саліста. (Няхай нават ён і валодае прыемным голасам, але будаваць праграму такім чынам няварта). Нам думаецца, гэтыя недахопы — вынік таго, што кіраўнік амаль не абнаўляе склад хору, ды і дырыжыруе надзвычай «цяжка».

Расчаравала нас і выступленне мужчынскага вакальнага ансамбля завода шкловацкага імя Ленінскага камсамола Беларусі (кіраўнік А. Конюхаў, музычны кіраўнік Я. Ерафееў). Званне народнага ён атрымаў, калі быў, што называецца, «у форме», меў сваё творчае аблічча, спяваў добра і злітна. Цяпер да яго далучылі інструментальны ансамбль, «узброілі» мікрафонамі, і гэта прывяло да ператварэння калектыву ў звычайны эстрадны вакальна-інструментальны ансамбль, які, як кажуць, зорак з неба не хапае.

Народны хор сяла Вялікае Падлесце даўно атрымаў прызнанне і шырокую вядомасць сваёй песняй «Нам праслава Масква падкраленне» ды і выкананнем многіх народных песень. Вось, напрыклад, што пісаў пра яго славетны савецкі хормайстар, народны артыст СССР

А. Свешнікаў у газете «Правда» 8 верасня 1945 года: «...Асаблівай увагі заслугоўвае хор беларускай народнай песні сяла Вялікае Падлесце, Баранавіцкай вобласці (кіраўнік Г. І. Цітовіч). Гэты хор уяўляе сабой сапраўдную жамчужыну народнага мастацтва. Выкананне хору, поўнае невыказнага абаяння і цеплыні. Тэхніка выканання хору вельмі высокая, у яго ідэальная інтанацыя, выключна выразная шванс-роўка».

Такая высокая ацэнка вынік таго, што хор абраў адзіна правільны для сябе шлях — выкананне беларускіх народных песень. Зусім іншым выступіў ён на аглядзе. Толькі дзве народныя песні прагучалі ў яго выкананні, а потым выконваліся творы А. Пахмутавай, М. Блантэра, Г. Падэльскага, В. Левашова і іншых. Ніхто не прарэчыць, песні гэтыя добрыя, але ці варта калісьці цудоўнаму, чыста этнаграфічнаму хору захапляцца ім? І ці не таму ён згубіў сваю былую свежасць і цеплыню і выступіў шэра і нецікава?

Наогул сельскія хоры патрабуюць штодзённай мэтанакіраванай дапамогі з боку майстроў-прафесіяналаў. І мала што могуць даць двухдзённыя семінары, на якія час ад часу збіраюць іх кіраўнікоў. Дарэчы, музычныя школы маглі б па прыкладу Рэчыцкай школы больш актыўна ўмешвацца ў работу самадзейных калектываў. У іх жа ёсць кваліфікаваныя педагогі, дастаткова баяністаў, якія маглі б значна дапамагчы сельскай самадзейнасці. Варта было б падумаць і аб адкрыцці ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі аддзялення, якое б рыхтавала кіраўнікоў народных хораў.

Тым больш, што ў Мінскім музычным вучылішчы такая спецыялізацыя пачалася ўжо.

Варта арганізаваць работу вядомых у рэспубліцы народных хораў так, каб яны мелі сваіх спадарожнікаў, і ў першую чаргу на вёсцы. Пэўную ролю ў развіцці мастацкай самадзейнасці маглі б таксама адыграць факультэты грамадскіх прафесій у навучальных установах. Наспела неабходнасць пабудаваць у сталіцы Беларусі вялікую канцэртную пляцоўку для правядзення масавых святаў песні, абсталяваную спецыяльнай ракавінай-сцэнай і лаўкамі для слухачоў. Тут можна пераймаць багаты вопыт нашых прыбалтыйскіх рэспублік.

Усім гэтым пытаннямі павінна было б займацца Беларускае харовае таварыства, але яго няма. Даводзіцца зайздросціць суседзям-украінцам, у якіх харовае таварыства працуе добра. Яно мае тры ўласныя аўтобусы і шэраг вытворчых майстэрняў, што дае магчымасць не толькі апрануць у канцэртныя касцюмы многія калектывы мастацкай самадзейнасці, але галоўнае — аказаць ім творчую дапамогу кваліфікаванымі кансультантамі. Думаем, што час ужо заклікаць да актыўнага творчага жыцця такое таварыства і ў нас, у Беларусі. Упэўнены, што ўсе матэрыяльныя выдаткі акупяцца ў самы кароткі час. Калі не рублём, то новым уздымам самадзейнасці, развіваць, пашыраць і паляпшаць якую заклікае нас партыя.

Д. ЖУРАУЛЕУ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

М. МАСЛАУ,
заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.

В. А. ЗАХАРАЎ

29 мая 1974 года памёр Віктар Аляксандравіч Захараў, член КПСС з 1931 года, заслужаны дзеяч культуры БССР, в. а. дацэнта Беларускай кансерваторыі, палкоўнік у адстаўцы.

В. А. Захараў нарадзіўся ў 1912 годзе ў г. Кастрэме, у сям'і рабочага. Працоўную дзейнасць пачаў з 1928 года рабочым на заводзе «Арсенал». Пасля вучобы ў тэатральным інстытуце — актёр і рэжысёр тэатра рабочай моладзі, а затым рэктар тэатральнага інстытута ў г. Кіеве. З 1939 па 1962 год служыў у Савецкай Арміі, быў начальнікам Цэнтральнага тэатра Савецкай Арміі, начальнікам Мінскага акруговага Дома афіцэраў.

Пасля дэмабілізацыі з рады Савецкай Арміі працаваў выкладчыкам універсітэта

марксізма-ленінізма, рэктарам Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, в. а. дацэнта Беларускай кансерваторыі.

За ўдзел у баях у Вялікай Айчыннай вайне і заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва В. А. Захараў узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны» і медалямі. У 1962 годзе яму прысвоена званне заслужанага дзеяча культуры БССР.

Вялікі жыццёвы вопыт, глыбокае веданне мастацтва і творчыя адносіны да работы, асабістая прывабнасць і ўвага да людзей стварылі В. А. Захарава заслужаны аўтарытэт, павагу з боку таварышаў па рабоце і студэнтаў. Светлая памяць аб В. А. Захараве захавецца наоўрагу ў нашых сэрцах.

Машэраў П. М., Кузьмін А. Т., Сняжкова Н. Л., Дзебальон А. В., Марцалеў С. В., Караткевіч А. Т., Паўлаў С. Е., Міхневіч Ю. М., Мяншоў Н. М., Дзмітрыева Т. Т., Алоўнікаў У. У., Герасімовіч Э. П., Мачулін Р. Г., Шырма Р. Р., Стома З. Ф., Ржэцкая Л. І., Рахленка Л. Г., Багатыроў А. В.

І. Р. ГЕРМАН

29 мая 1974 года на 65 годзе жыцця памёр Ізраіль Рыгоравіч Герман, член КПСС з 1940 года, заслужаны настаўнік школ БССР, дырэктар Рэспубліканскага Дома работнікаў мастацтваў.

Свой працоўны шлях І. Р. Герман пачаў рабочым на фабрыцы «Х Кастрычнік» у горадзе Рэчыцы, затым накіроўваецца на вучобу ў музычны тэхнікум, у Беларускую дзяржаўную кансерваторыю. З 1930 года і аж да выхаду на пенсію І. Р. Герман працаваў дырэктарам музычных школ горада Мінска. Усю сваю энергію, веды і вопыт І. Р. Герман аддаваў справе падрыхтоўкі кадраў мастацтва.

У гады Вялікай Айчыннай вайны І. Р. Герман знаходзіўся ў радах Савецкай Арміі,

узнагароджаны баявымі медалямі. Працоўная дзейнасць І. Р. Германа адзначана ганаровым званнем заслужанага настаўніка школ БССР, ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

І. Р. Герман выбіраўся дэпутатам гарадскога Савета дэпутатаў працоўных, быў старшынёй Рэспубліканскай ваенна-шэфскай камісіі Беларускага рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры.

Дзелавітасць, уважлівая адносіны да людзей, пачуццё адказнасці за даручаную справу заўсёды былі характэрны для І. Р. Германа. Светлая памяць аб ім захавецца ў сэрцах яго таварышаў па рабоце і шматлікіх вучняў.

Група таварышаў.

НА ВУЛІЦАХ І ПЛОШЧАХ

Прыгожа выглядалі плошчы і вуліцы Магілёва ў мінулыя нядзелю. Па ініцыятыве абласнога ўпраўлення і гарадскога аддзела культуры, абласнога Дома мастацкай самадзейнасці было наладжана свята песні, прысвечанае 30-й гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Змястоўнай і разнастайнай была яго праграма. З раніцы магіляўчане дружна выйшлі на вуліцы, каб палюбавацца на шэсце калон удзельнікаў мастацкай самадзейнасці да плошчы імя У. І. Леніна, дзе адбылося ўскладанне кветак да помніка правяду рэвалюцыі. Не менш уражлівым было і выступленне тысячагалосага гарадскога зводнага хору.

Урачыстым было адкрыццё свята ў Пячэрскім леспарку. У вялікім канцэрте, прысвечаным дню вызвалення, прынялі ўдзел зводны хор і зводны духавы аркестр, шматлікія самадзейныя калектывы прадпры-

емстваў і ўстаноў горада і вобласці. Сярод выступаючых былі народная харавая капэла гарадскога Дома культуры, народны хор Слаўгарадскага раённага дома культуры, народны хор Дома культуры швейнай фабрыкі імя Валадарскага, хор Дома культуры аўтазавода імя Кірава, танцавальны калектыў Дома культуры Бабруйскага фанера-дрэвапрацоўчага камбіната. З асаблівым поспехам выступіў хор «Сакта» Рыжскага электрамеханічнага завода.

Калектывы мастацкай самадзейнасці наладзілі канцэрты не толькі ў парку, але і на адкрытых пляцоўках горада.

Вечарам у летнім тэатры гарадскога парку культуры і адпачынку імя М. Горкага адбыўся заключны канцэрт свята песні. Выконваліся творы, якія ўслаўляюць веліч нашай Радзімы, гераічны подзвіг савецкага народа ў барацьбе з гітлераўскімі ордэнамі.

М. НЯХАЙ.

У ФОНДАХ Віцебскага краязнаўчага музея сярод шматлікіх дакументаў захоўваецца папка з кароткім надпісам: «Б. У. Калашнікаў».

З хваляваннем перагортваю пакоўкі ад часу старонкі франтавых газет і заводскіх шматтыражак, лісткі пісьмаў, углядаюся ў фотаздымкі, зробленыя больш трох дзесяцікаў гадоў назад, калі на зямлі нашай палаў агонь вайны. На кожным з гэтых дакументаў (так, сёння гэта дакументы гісторыі) ляжыць пячатка тых векапомных дзён.

«Цудоўнаму таварышу, баявому сябру Бору Калашнікаву. Калі будзе табе цяжка, успомні бой 11 мая 1942 года і ўспомні з якога агню мы тады выйшлі. Слава Хатунцаў!» — чытаем мы на адвароце адной з маленькіх фотакартак. «На памяць бая-

І М Б Ы Л О ПА ДВАЦЦАЦЬ...

ся вайна, яны, не раздумваючы, разам пайшлі добраахвотнікамі. І тут яны былі ў адным падраздзяленні. Навучыліся добра страляць, авалодалі многімі відамі зброі. І калі група капітана Хвастова ішла на выкананне складанага і небяспечнага задання, у ліку іншых байцоў крочылі побач і браты Калашнікавы. Яны прымалі ўдзел амаль ва ўсіх аперацыях. Яны рэдка хадзілі на заданні асобна. Але ў самым цяжкім баі Барыс быў без брата. Як аказалася, браты і паасобку ваююць добра. Юрый таксама ўдзельнічаў у адной аперацыі без брата. Ён падарваў аўтамашыну з нямецкімі салдатамі. Абодва Калашнікавы цяпер узнагароджаны ордэнамі».

У тым жа нумары газеты пататка «Не пашадуем свайго жыцця». «Урад высока ацаніў нашу сціпную работу ў тыле ворага, узнагародзіўшы ордэнамі Чырвонай Зоркі. Мы разам вучыліся, разам выступалі на рынках, разам пайшлі на фронт. Высо-

Тут, на адной з ціхіх вулачак, і раслі хлопцы. Прышоў час — пайшлі ў школу. Вучыліся ў адным класе, сядзелі за адной партай. У адзін і той жа дзень павязалі ім чырвоныя галышткі, а праз некалькі гадоў разам атрымалі камсамольскія білеты.

Былі хлопцы на адзін твар. І характары аднолькавыя, і звычкі. Куды Бора, туды і Юра. Нібы ніткай звязаныя. Зачапі аднаго — ого! Другі адразу ў бойку лезе. Скардзілася маці суседкам, што хлопцы і сніжкі аднолькавыя прыносяць...

У дзевятым класе запісаліся браты ў баксёрскую секцыю пры стадыёне «Дынама». Паказалі сябе здольнымі спартсменамі. Абодва за які год дамагліся першага спартыўнага разраду. Удзельнічалі ў спаборніцтвах, было на рахунку кожнага пямала баксёрскіх перамог. Раздаліся хлопцы ў плячах, узмужнелі. Колькі разоў потым успаміналі яны з удзячнасцю тых заняткі

вому сябру Барысу Калашнікаву ад Андрэя Гацігорава. Бора, успомні наш бой пад вёскай Талкачы 11 мая 1942 года...» — чытаем на другой.

Мы яшчэ расказам пра гэты бой, дзе сем чырвонаармейцаў біліся з фашыстамі, якіх было роўна ў дзесяць разоў больш...

А цяпер пра Барыса Уладзіміравіча Калашнікава. Скажам адразу — Барысу Уладзіміравічу і яго брату Юрыю Уладзіміравічу здарова пашанцавала. Здарылася так, што іх баявы лёс зацікавіў франтавых і ваенных карэспандэнтаў, і яны сталі героямі нарысаў, карэспандэнцый, нататак, апублікаваных у тагачасным ваенным друку. Братам Калашнікавым у тых вогненныя гады быў прысвечаны дакументальны фільм, які абышоў экраны ўсёй краіны.

Вось адзін з артыкулаў, які быў змешчаны ў чырвонаармейскай газеце «Победа за намі». Ён так і называўся «Браты Калашнікавы».

«Яны разам літаральна з першых хвілін жыцця. Браты-блізняты, Барыс і Юрый, і ўвесь свой далейшы шлях ішлі і ідуць побач. Разам закончылі школу, разам захапілі бокаем і атрымалі першы разрад. І калі пачала-

кая ўзнагарода абавязвае нас яшчэ лепш змагацца з гітлераўскімі рабаўнікамі, а калі спатрэбіцца, дык аддаць сваё жыццё за Радзіму. Чырвонаармейцы Б. Калашнікаў і Ю. Калашнікаў».

Працітуў яшчэ адну нататку, што была надрукавана ў шматтыражцы аднаго з маскоўскіх заводаў. Называлася яна «Гонар Марыі Цімафееўны Калашнікавай». «Восем гадоў па-стэханаўску працуе ў паліклініцы завода Марыя Цімафееўна. Муж яе, Уладзімір Іванавіч, працуе слесарам-лякальчыкам. Гэтай жанчыне ёсць чым ганарыцца — яна вырасціла і выхавала двух сыноў-блізнят, якія з'яўляюцца цяпер слаўнымі і дастойнымі абаронцамі Радзімы. У самым пачатку вайны дзевятнаццацігадовыя Барыс і Юрый добраахвотнікамі пайшлі на фронт, мужна змагаліся з фашыстамі. За адвагу і мужнасць хлопцы ўзнагароджаны баявымі ордэнамі. Дзякуй Вам, Марыя Цімафееўна, за такіх сыноў».

...У дваццаць другім годзе ў сям'і патомнага пуццлаўскага рабочага Уладзіміра Іванавіча Калашнікава нарадзіліся сыны-блізняты Барыс і Юрый. Неўзабаве Калашнікавы пераехалі ў Маскву.

спортам, што далі ім фізічную загартоўку, імгненную рэакцыю...

20 чэрвеня сорок першага танцавалі Барыс і Юрый на выпускным вечары. Раіцы сустрэкалі з аднакласнікамі на Краснай плошчы. Спявалі, жартавалі, дзямліліся планамі...

А праз колькі дзён браты, як тысячы і тысячы іх аднагодкаў, якім выпала ісці першымі ў смяротны бой з фашызмам, сталі салдатамі.

— Мамачка, паслухай, — Барыс і Юрый пяшчотна абнялі маці, — мы толькі што запісаліся добраахвотнікамі. Хутка паедзем біць фрыцаў. Марыя Цімафееўна разгублена глядзела на сыноў, потым села, заплакала.

— Нічога, мамачка, усё будзе добра, — супаківалі хлопцы. — Мы ж разам будзем.

Яны былі залічаны ў спецатрад асобнай мотастралкавай брыгады асобага прызначэння. Набралі ў атрад фізічна моцных людзей, пераважна спартсменаў. І калі пасля вайны аднапалчане Калашнікавых пачалі кожны год збірацца разам, былі сярод іх такія праслаўленыя спартсмены, як неаднаразова чэмпіёны свету, заслужаныя майстры спорту Міка-

лай Каралёў, Яўгеній Агурэнкаў, браты Знаменскія і іншыя.

Брыгада, у якой яны ваявалі, удзельнічала ў абароне Масквы, а ў пачатку сорока другога была закінута ў тыл ворага і дзейнічала ў трохкутніку Смаленск — Віцебск — Орша.

Дзверы мне адчыніў невясокі чарнявы мужчына. Адразу пазнаў Барыса Уладзіміравіча, хоць фотаздымкі, якія я бачыў у музеі, аддалі ад сённяшняга дня больш чым на трыццаць гадоў... Тры дзесяці гадоў — не малы тэрмін, але бяру на сябе смеласць сказаць, што і ашанілаў не вельмі змяніўся. Той жа мяккі авал твару, густыя бровы, трохі сарамлівая ўсмішка.

Гэтаму чалавеку ёсць што ўспомніць, ёсць пра што раскажаць. На стол леглі альбомы з фотакарткамі, газетамі, кнігамі, дзе раскажваецца пра слаўны шлях іх брыгады. Увагу маю прыцягнуў часопіс «Фронтвая ілюстрацыя» за снежань 1942 года.

Першыя некалькі старонак прысвечаны Сталінградскай бітве. Калоны палонных гітлераўцаў брыдуць на заснежаных дарогах, абпалат якіх чарнокоп спаленыя танкі з крыжамі на бартах, гарматы, аўтамашыны, жахлівыя руіны Сталінграда. Жыхары з няжырым пакытам вяртаюцца на вызваленыя паялішчы... Гэтыя здымкі тады абшлі ўвесь свет, паказваюць моц нашай зброі, непераможны дух народа. Яны і цяпер хваляюць сваёй дакументальнасцю, прыналежнасцю да тых векапомных дзён.

Перагортваю яшчэ некалькі старонак. Ага, знаёмых ўжо твары. Цэлы разварот прысвечаны братам Калашнікавым, Барысу і Юрыю на перадавой у час абароны Масквы. У паходнай калоне. У Крамлі, дзе ім уручае ордэны Міхаіл Іванавіч Калінін. На ваенным заводзе, у савецкім цэху. Дома, у сямейнай абстаноўцы... На адным са здымкаў — кандыдацыя на партыю Барыса і Юрыя. Пад імі подпіс: «Гэта кандыдацыя партыі братаў-парцізантаў. Лепшай ім рэкамендацыяй пры ўступленні ў бальшавіцкую партыю былі адвага і бесстрашнасць у баях з ворагамі Радзімы».

Вельмі хваляваліся, калі ішлі ў Крамль, — успамінае Барыс Уладзіміравіч, — за плячыма было ўжо няма, не раз глядзелі смерці ў вочы, а тут, разумеюць, хваляваліся. Міхаіл Іванавіч уручыў нам ордэны, а потым пытаецца:

— Калашнікавы? З Піцера? Бацька ваш слесар? Ну, дык перадавайце яму прывітанне: мы з ім на адным заводзе працавалі!

Кажу Барысу Уладзіміравічу, што ў музеі на некалькіх фотакартках яго сяброў бачыў надпісы, якія нагадваюць пра бой 11 мая 1942 года.

Гаспадар кватэры некалькі хвілін засяроджана глядзіць у акно, за якім гусцеюць прыцемкі, потым працягвае далонню па шчаце, нявесела ўсміхаецца.

— Даўно было, лічы 32 гады назад, а помніцца, ды, відаць, ніколі не забудзецца... У адзін з нашых рэйдаў па тылах ворага, семірых нас паслалі на спецаданне. Ага, выканалі яго, вяртаемся на базу. Толькі пераправіліся праз раку каля вёскі Талкачы, бачым, пачынаюць нас акружаць немцы і паліцаі. Залеглі на ўзлеску, проста ў балоце — там скрозь балоты. Пачалі адстрэльвацца. Нас сем — гітлераўцаў разоў у дзесяць болей. У першыя ж хвіліны бою забілі кулямётчыка Лёшу Малюгіна. Разрушымі кулямётны стралыялі... Кінуўся да яго Андрэй Гапцюраў, схопіў кулямёт... Арганізавалі кругавую абарону. Праз некалькі гадзін забілі яшчэ аднаго нашага хлопца. Але і мы фрыцам не даём галавы ўзняць... Дожджайшоў са снегам — у той год вясна позняя была, халодная. Ляжым у ледзяной вадзе, цела здранцела, ног не чуваць... Цягнуўся бой — ні многа, ні мала — 12 гадзін. Пакуль нашы не падаспелі...

За той бой прадставілі нас да ўрадавых узнагарод. Калі б гітлераўцам удалося нас пабіць — яны шмат бы чым пажывіліся — неслі мы вельмі каштоўныя разведданыя, ну і рацыю...

Прайшлі потым Барыс і Юрый нямала франтавых дарог. Вызвалялі Беларусь. Тут пасля вайны Барыс Уладзіміравіч застаўся жыць. Прававаў у органах дзяржаўнай бяспекі, а колькі гадоў назад па стану здароўя (не прайшло дарма ваеннае ліхалецце) выйшаў на пенсію.

І па гэты дзень звязаны ён жывымі ніцямі са сваімі баявымі сябрамі. Два гады назад папеленні на барацьбе ўрачыста адзначылі ў Маскве 50-годдзе братаў. Сабраліся там, адкуль у далёкім 41-м адпраўляліся на фронт. Гляджу фотаздымкі — абняўшыся, стаяць пасівеля людзі, якім давялося за сваё жыццё нямала зведаць.

А воеў яшчэ адна дарагая рэліквія. Кніга на іспанскай мове. Аўтар яе — Даларэс Ібаруры. На супервокладцы надпіс: «Паважаным Любе і Барысу Калашнікавым. Са шчырым прывітаннем. Аўтар».

З Ібаруры Барыса пазнаёмлі Іспанцы-антыфашысты, якія ў гады вайны змагаліся ў інтэрнацыянальных атрадах.

У канцы свайго расказу пра гэтага мужнага і чыстага чалавека, мне застаецца толькі дадаць, што ён адзін з самых лепшых актывістаў Віцебскага краязнаўчага музея, што яго добра ведаюць у многіх школах, навучальных установах, на прадпрыемствах горада і вобласці, дзе ён раскажвае пра тое, як біліся з ворагам яго ровеснікі ў гады вайны.

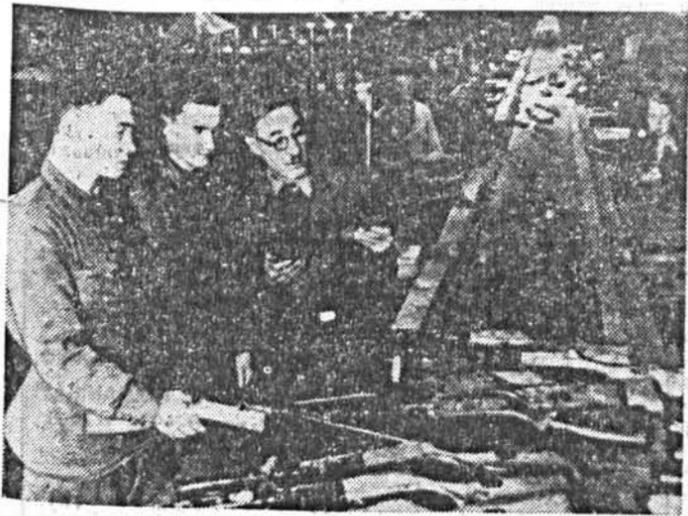
М. ЗАМСКІ.

Віцебск.

На здымках:

1. Незабуйныя хвіліны. Толькі што Міхаіл Іванавіч Калінін уручыў хлопцам баявыя узнагароды.

2. — Зброя наша не падывае, — сказаў сынам Уладзімір Іванавіч Калашнікаў.

ГОСЦІ

Сэрца ў мяне шалёна калоціцца — нібыта я крадуся не ў сваю спальню, дзе дрыгнуць гэтыя самыя госці, а выконваю неяснае баявое заданне. Як той Штырліц з кіно... Ціхенька, без рыпу адчыняю дзверы, асцярожна раблю некалькі крокаў і з нянавісцю лазіраю на чырвоныя твары Дунькі і Эдзіка...

Яны, мая родная сястра Дунька і яе муж Эдзік, гасцюць у нас ад самай вясны... Шчаслівая мама спачатку называла іх рознымі ласкавымі словамі — «карэньчыкі мае», «кветачкі», «ягадкі», а цяпер ужо не называе так, больш маўчыць, чамусьці хмурыцца, а то і зусім бурчыць, але ціха, каб госці не чулі:

— От горачка... Зусім сумлення няма. І як так можна: ажаніцца, кінуць працу і сядзець на шыі ў бацькоў... А гэты... зяцёк, толькі б і дыміў сваёй смярдзючкай! Цыфу!

Я ведаю: яна злуецца на сігару... Гаванскую! Тоўстая такая, як палка. Эдзік яе з роту не выпускае, усё слініць, усё смоча. Пад'есць, адкінецца на канапе і, як сыты кот,

жмурыць свае вочы. Пыхкае ў рыжую бараду. Цэлы дзень так можа, задавака, прасядзець! І Дунька з магніфонам побач...

— Дзеткі, дачушка, хоць бы вы трохку падсобілі мне... Чуеце, дзеткі?

Але яны не чуюць! Дужа занятыя. Дунька Эдзіку бараду расчосвае, а ён лявіць пазыхае ды як малую гладзіць яе па сівай галаве — такіх белых валасоў нават у маёй бабулі не было...

І мама зноў сярдзіта мармыча сабе пад нос:

— Абібокі няшчасныя... І калі вы ўжо з'едзеце?

Мне таксама яны апыклі. Думаў, Дунька прыедзе — хоць весела адпачну. А тут табе ні хвілінкі вольнай, толькі чуеш — то Эдзік, то Дунька:

— Збегай у магазін!

І бегваю: што зробіш? За тымі сігарамі, цукеркамі, віном...

На работу мама ідзе, загадвае:

— Будзь дома... з гэтымі. Раптам папрасяць чаго. Усё-такі госці.

Падумаеш, госці! Я ж не перабак... У мяне, можа, так-

сама канікулы. Надакучыла з раніцы да вечара слухаць гэты магнітафон, хоць вушы затыкай: верахчыць, як свінні някормленыя... А потым яшчэ разлягуцца на канапе, спяць, і ты іх, паноў, не турбуй, вартуй цэлы дзень.

Вось і зараз... Ну-ну, спіце, дарагія госцейкі! Моцненька спіце. Мне гэта толькі і трэба. Думаеш, Дунька, я не прыкмеціў, як ты здымаеш на ноч гэтыя сівыя валасы? Прыкмеціў! Штырліц не можа не прыкмеціць. Вунь і цяпер ляжаць яны, брыдота гэтка, на канапе побач з тваёй абстрыжанай галавой... Але болей ты іх не ўбачыш, прыхвавай! От каб яшчэ і барада Эдзікава лёгка так здымалася. Толькі, відаць, моцна ён яе прыклеіў, не адарвеш. Яшчэ прачнецца. Ды нічога, я яе асцярожненька ножніцамі — чык-чык... Чык-чык! Вось і ўсё...

...Не хочацца і ўспамінаць, што было далей. Прачнуліся Дунька з Эдзікам — нарабілі такога ляманту, плачу, хоць з хаты ўцякай. І ўцёк бы, ды мама ў дзверы перахапіла... Але я на яе не крыўдуу дужа: маміна рука мяккая. Галоўнае — паехалі нашы госцейкі. У той жа дзень паехалі... Да Эдзікавых бацькоў.

Я. ІВАНОВА.

Я. САВІЦКІ.

З КАЛМЫЦКАГА ГУМАРУ

Міхаіл ХАЊІНАЎ

ЕРАЛАШ НА ВОЗЕРЫ

Кажух дублёнак ці рыбак?
На азёрыне стоіць доўбня.
І да таго ўсё падобна,
Што рыбе прыдзецца рыдаць.
Юрка ГОЛУБ.

Рыдае ў тонях тлусты сом,
Што не сасватаў краснаперку...
Смяецца месяц-астраном,
І курыць дзед Мароз махорку.

Русалкі шпараць у хакей,
Хвасты ляскочучь, нібы кілюшкі,
Мядзведзі селі на сувей,
Ну, а паэт... чакае юшкі.

ПОМСТА КАЛМЫЧКІ

Калі чабан стараўся
І руна
з атары настрыгалі болей плана,
стрыгальшчыца хваліла чабана:
Век буду за цябе маліць бурхана.*

Калі ж ён абібоцтвам занямог
І ледзь не замарыў сваю атару,
Як снег на галаву,
ўраз на яго
абрушыла калмычка злую кару.

Прыветна размаўляла
Не узняла абразліваю спрэчку,
Але калі заснуў ён пад хмяльком,
Яна яго абстрыгла,
Як авечку.

* Бурхан — бог.

Пераклад І. СКУРКО.

ГАБРАЎСКІЯ ЖАРТЫ

ГУЗІКІ

Жонка. Пенча, гузікі на маім старым паліто зусім патрэскаліся. Мне сорамна хадзіць так...
Габравец. Нічога, заўтра куплю табе...
Жонка. Паліто?
Габравец. Не, гузікі!

ПАДАРУНАК

Першы (усім). Добра пагулялі мы ўчора ў Мішава на вяселлі!
Другі. А што ты ім падарыў?
Першы. Я падарыў маладым кафейны сервіз на дваццаць персон!
Другі. А я — чайны на дваццаць чатыры персоны.
А трэці, ён быў габравец, сказаў:
— А я ім падарыў шчыпцы для цукру. Імі яны могуць абслужыць хоць дзвесце пяцьдзясят чалавек!
Пераклад з балгарскай.

ВІЦЕБСКАЕ МУЗЫЧНАЕ ВУЧЫЛІШЧА

АБ'ЮЛЯЕ ПРЫЁМ НАВУЧЭНЦАЎ НА 1974-75 НАВУЧАЛЬНЫ ГОД

На 1-ы курс дзённага аддзялення па спецыяльнасцях: фартэпіяна, струнных інструментах: сярпна, альт, віяланчэль, кантрабас; духавыя і ударныя інструменты: флейта, габой, кларнет, фагот, труба, валторна, тромбон, труба, ударныя інструменты; народныя інструменты: баян, акардэон, домра, балалайка, гітара, цымбалы; спева, харавое дырыжыраванне, тэорыя музыкі.

На завочнае аддзяленне па спецыяльнасцях: фартэпіяна, струнных інструментах, духавыя і ударныя інструменты, народныя інструменты, харавое дырыжыраванне.

Вучылішча рыхтуе выкладчыкаў дзіцячых музычных школ, артыстаў аркестра і хору, кіраўнікоў самадзейнага духавога аркестра, аркестра народных інструментаў, дырыжораў хору, выкладчыкаў спеваў у агульнаадукацыйнай школе.

У вучылішча прымаюцца грамадзяне абодвух полаў да 30-гадовага ўзросту — на дзённае аддзяленне; на навучанне без адрыву ад вытворчасці — без абмежавання ўзросту, якія паспяхова здалі ўступныя экзамены.

На дзённае і завочнае аддзяленні прыём на базе няпоўнай сярэдняй і сярэдняй школы.

На спецыяльнасць спеваў прыём з 17-гадовага ўзросту.
На завочнае аддзяленне прымаюцца толькі асобы, якія працуюць па спецыяльнасці.
Заявы аб прыёме падаюцца на імя дырэктара

вучылішча з указаннем выбранай спецыяльнасці.
Да заявы прыкладаюцца: дакумент аб адукацыі (арыгінал), медыцынскія даведкі (форма № 286), 4 фотакарткі (здымкі без галаўнога ўбору, памер 3x4 см).
Асобы, якія паступаюць на завочнае аддзяленне, а таксама на дзённае аддзяленне, што маюць стаж практычнай работы не менш двух гадоў, пры падачы заявы прад'являюць выписку з працоўнай кніжкі, засведчаную кіраўніком прадпрыемства або ўстановы, калгаснікі — выписку з калгаснай кніжкі, засведчаную праўленнем калгаса.

Інтэрнатам вучылішча забяспечвае.
Прыём заяў на дзённае і завочнае аддзяленні — з 1 чэрвеня па 5 ліпеня.
Уступныя экзамены на дзённае і завочнае аддзяленні з 6 па 20 ліпеня.

Паступаючыя ў вучылішча на базе няпоўнай сярэдняй школы здаюць уступныя экзамены па спецыяльнасці, рускай мове (дыктант), рускай мове і літаратуры (вусна);
на базе сярэдняй школы — па спецыяльнасці, рускай мове і літаратуры (сачыненне), гісторыі СССР (вусна).

Кансультацыі для паступаючых — па панядзелках, аўторках, чацвяргах і пятніцах з 10 да 17 гадзін. Яўна на экзамены — па выкліку вучылішча.

Адрас вучылішча: г. Віцебск, вул. Савецкая, 23-а. Індэкс 210026.

